

ПРАЛЕТАРЫІ УСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 33 [2767]

Пятніца, 15 жніўня 1975 г.

Цана 8 кап.

Ой рэчанька, рэчанька...

Удзельнікі хору народнай песні Дома культуры Мінскага аўтамабільнага заводу.

ПАДВЕДЗЕНЫ ВЫНІКІ АГЛЯДУ

На пасяджэнні рэспубліканскага савета народных універсітэтаў, якое адбылося пад старшынствам намесніка Старшыні Савета Міністраў БССР П. Л. Спінжковай, абмеркаваны вынікі ўдзелу народных універсітэтаў Беларусі ва ўсеагульным грамадскім аглядзе. Савет адзначае, што агляд з'явіўся важным стымулам агульнага ўздыму навучальна-выхаваўчай работы народных універсітэтаў рэспублікі, садзейнічаў узрастанню іх ролі ў вырашэнні задач ідэяна-палітычнага выхавання і адукацыі працоўных, актыўнаму ўцягненню слухачоў ва ўсеагульнае барацьбу за дзярміновае выкананне заданняў дзясятай п'яцігодкі.

У аглядзе ўдзельнічала 2370 народных універсітэтаў, 1.595 іх філіялаў з колькасцю слухачоў больш чым 460 тысяч. За перыяд агляду створана 592 новыя народныя універсітэты, 399 філіялаў, колькасць слухачоў вырасла на 119 тысяч.

Станоўча адзначана работа

многіх саветаў садзейнічання на стварэнні спецыялізаваных народных універсітэтаў па праблемах маральнага выхавання, сямейна-бытавой культуры, па праграмах «Мараль і здароўе», «Культура і быт», «Мараль і права».

Важным сродкам палепшэння арганізатарскай і выхаваўчай работы срод працоўных, павышэння кваліфікацыі спецыялістаў сталі народныя універсітэты навукова-тэхнічных, акадэмічных, сельскагаспадарчых ведаў. У мінулым навучальным годзе ў сферы матэрыяльнай вытворчасці дзейнічалі 394 народныя універсітэты, якія ахапілі вучобай больш за 80 тысяч слухачоў.

У ходзе агляду асобныя галіновыя і тэрытарыяльныя саветы ўзбагацілі і расшырылі формы арганізацыйнага і навукова-метадычнага кіравання універсітэтамі, дабіліся адчувальных поспехаў у настаноўцы навучальнай і выхаваўчай работы, умацаванні сувязі навучання з па-

требнасцямі вытворчасці, практыкай камуністычнага будаўніцтва. Вялікая арганізатарская работа ажыццэўлена ў ходзе агляду саветамі садзейнічання пры рэспубліканскіх міністэрствах вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі, аховы здароўя, асветы, харчовай, лёгкай прамысловасці, а таксама пры Галоўным вытворчым упраўленні энергетыкі і электрыфікацыі БССР і рэспубліканскім таварыстве аховы прыроды.

Адначасова рэспубліканскі савет надірэсліў, што не ўсе народныя універсітэты і кіруючыя імі арганізацыі ў поўнай меры выкарысталі агляд для павышэння ўзроўню навучальна-выхаваўчага працэсу, удакладнення зместу і метадычнай вучобы.

Па абмеркаванаму пытанню савет прыняў разгорнутую настанову, якая вызначыла канкрэтныя шляхі палепшэння падрыхтоўкі да новага 1975—1976 навучальнага года.

БЕЛТА.

ПЕРАХОДНЫ ЧЫРВОНЫ СЦЯГ — «МАСТАЦКАЙ ЛІТАРАТУРЫ»

Па выніках сацыялістычнага спаробніцтва сярод выдавецкіх калектываў рэспублікі за другі квартал 1975 года пераможцам выйшла «Мастацкая літаратура». На мінулым годзе ў клубе Саюза пісьменнікаў Беларусі адбыўся ўрачысты сход калектываў выдавецтва, прысвечаны ўрачысна пераходнага Чырвонага Сцяга Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю і Беларускага рэспубліканскага камітэта прафсаюза работнікаў культуры.

Адкрыты сход сакратар партыйнай арганізацыі выдавецтва І. Салавей.

У сваім выступленні старшыня мясцовага А. Сляшова расказала пра выдавецкія справы, пра сацыялістычнае спаробніцтва, якое разгарнулася ў калектыве на дастойнай сустрэчы XXV з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. План паўгоддзя па навуках выкананы на 106,8 працэнта, па рэалізацыі прадукцыі ў тысячач рублёў — на 105,9.

Выйшла шмат высокамастацкіх, добра аформленых выданняў. Чытачы з цікавасцю сустрэлі кнігі «Я і вогненны вёскі» А. Адамовіча, Я. Брыля, Ул. Калесніка, «Да світанца блізка» І. Новікава, «Чужое неба» Б. Сачанкі, «І ўдзень і ўначы» П. Броўкі, «Рум» Р. Барадуліна, зборнік «Слухачне, Хатынь!», двухтомную анталогію ўкраінскай паэзіі.

З высокай узнагароднай калектываў павіншаваў старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю М. Дзлелен. Ён ўрачыма пераходнага Чырвонага Сцяга Дзяржаўнага камітэта і БРК прафсаюза работнікаў культуры. Выдавецтва атрымае таксама грановую прэмію.

Па сходы выступілі дырэктар выдавецтва М. Ткачоў, загадчык рэдакцыі мастацка-графічнага афармлення В. Жыжэнка, супрацоўнік выдавецтва П. Прыходзька.

На здымку: пераходны Чырвоны Сцяг уручае старшыня Дзяржаўнага камітэта М. Дзлелен.

Фота Ул. КРУКА.

ГЕРОЙ НАРЫСА — ГЕРОЙ ПЯЦІГОДКІ

Такой была тэма семінара журналістаў-нарысцёў, які правілі абком КПБ і Мінская абласная арганізацыя Саюза журналістаў БССР.

Цікавымі былі выступленні загадчыцы аддзела прамысловасці рэдакцыі газеты «Савецкая Беларусь» лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР Н. А. Конанавой, намесніка адказнага сакратара «Комсомольской правды» А. М. Іўкіна, кіраўніка секцыі нарыса і публіцыстыкі Мінскай абласной арганізацыі Саюза журналістаў А. А. Коласава, загадчыка аддзела эканомікі «Сельскай газеты» С. В. Барадоўскага, рэдактара сядзімай раённай газеты «Шлях Ільіча» В. М. Макарані.

РАБОЧАМУ КЛАСУ ПРЫСВЯЧАЕЦА

Мінскі моторны. Гэты завод па праву лічаць прадпрыемствам высокай культуры.

З асаблівай энергіяй калектыву завода працуе ў гэты дні. Узятшы высокую сацыялістычны абавязальнасць, матэрыяльна будуючы дзярміновае выкананне гадзевы план.

«Як працуецца, дарагі сябра!» Пра гэты вырашылі пагаварыць з трыбуны зялёнага тэатра заводскага парку імя 50-годдзя Кастрычніка рабочыя, служачыя, інжынерна-тэхнічныя работнікі. У госці да іх прыйшлі пісьменнікі Алесь Кучар і Адам Русак. Перад прысутнымі выступілі намеснік дырэктара завода Г. Наказюк, намеснік сакратара парткома В. Чапіга, сакратар камітэта камсамола С. Крылоў.

Алесь Кучар расказаў над чым працуюць сёння беларускія пісьменнікі. Адам Русак прачытаў новыя вершы і песні.

М. САВІЧ.

ВЕЧНА ЖЫВОМУ

Пазаўчора, у 19-ю гадавіну смерці народнага паэта Беларусі Якуба Коласа, да яго маглі прыйшлі прадстаўнікі літаратурнай грамадскасці сталіцы, каб ушанаваць памяць заснавальніка беларускай літаратуры. Жывыя кветкі да помніка вялікаму песняру ўсклалі пісьменнікі, крывікі, літаратуразнаўцы, журналісты, супрацоўнікі літаратурных музеяў Якуба Коласа і Янікі Купалы.

У той жа дзень былі ўскладзены кветкі да помніка Якубу Коласу на плошчы яго імя.

«ПАСЫЛКА» ДЛЯ ВДНГ

«Пасылка» амаль з 300 твораў беларускага амігленчага і прыкладнога мастацтва адпраўлена ў Маскву, на ВДНГ СССР. Тут — леныя работы І. Ахрэмыча, М. Савіцкага, П. Воранава, М. Данцыка, В. Жолтак, Р. Кудрэвіч, В. Стальмашонка, А. Шыбіява, якія адлюстроўваюць геаграфічнае мінулае і сённяшні дзень Беларусі. Значнае месца ў экспазіцыі займае тэма геаграфічнай барацьбы Савецкай Арміі і народа з нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

Шырока прадстаўлена беларуская графіка. Гэта серыі малюнкаў, лінаравор, афартаў, прысвечаных гораду-герою Мінску, працоўным будням рабочых БелАЗа, мінскіх тэкстыльшчыкаў, энергетыкаў Лукомльскай ДРЭС, квіцеючаму Палессю. Каля 60 экспанатаў — дэкаратыўныя наборы, вазы, кампазіцыі.

Усё гэта ўбачаць масквічы і госці сталіцы ў жніўні — верасні ў выставачнай зале навіліна «Савецкая культура» па тэматычнай выставцы «Жываніс, графіка, шкло Беларускай ССР».

БЕЛТА.

КЛОПАТЫ ПРА ЗМЕНУ

Сакратарыят ЦК ЛКСМБ і прэзідыум праўлення Саюза пісьменнікаў БССР зацвердзілі перспектывны план асноўных арганізацыйна-творчых мерапрыемстваў Цэнтральнага Камітэта камсамола рэспублікі і Саюза пісьменнікаў Беларусі па рабоце з маладымі літаратарамі на бліжэйшыя два гады.

Гэты план, напрыклад, прадугледжвае актыўны ўдзел маладых літаратараў ва ўсеагульным конкурсе на лепшы твор пра моладзь пад дэвізам «Кіргігінцы 70-х». Асабліва актуальным будзе ў гэтай сувязі шэфства маладзёжных газет і часопісаў над ударнымі камсамольскімі будоўлямі, важнейшымі народнагаспадарчымі аб'ектамі рэспублікі.

ЦК ЛКСМБ і камісія па рабоце з маладымі літаратарамі будуць рэгулярна праводзіць сумесныя абмеркаванні творчасці маладых празаікаў і паэтаў — удзельнікаў усеагульных, рэспубліканскіх нарад і семінараў. У прыватнасці, у будучым годзе плануецца абмеркаванне работы часопіса «Маладосць» з аўтарскім актывам.

На канец 1976 года запланаваны традыцыйны семінар маладых літаратараў у Доме творчасці Саюза пісьменнікаў БССР у Каралішчычах. Групу маладых пісьменнікаў і паэтаў пабяваюць на ўдарных камсамольскіх будоўлях рэспублікі, на будаўніцтве Байкала-Амурскай магістралі. Плануецца штогадовая тыдні маладзёжнай і дзіцячай кнігі. У наступным годзе адбудзецца нарада кіраўнікоў літаратурных аб'яднанняў.

Творчасць Аляксея Зарыцкага шырока вядома аматарам паэзіі ў нашай краіне. Яго вершы перакладваліся на многія мовы братніх народаў. Нядаўна выдавецтва «Савецкі пісьталь» выпусціла новы зборнік паэта «Встреча с осенью». У кароткай анатацыі да кніжкі зазначаецца, што А. Зарыцкі раскрыў у ёй «багаты духоўны свет сучасніка, які, жыўчы клопатамі народа, знаходзіць высею сэнсу ў нашых працоўных буднях». Чытач, безумоўна, з цікавасцю пазнаёміцца таксама з вершамі пра каханне, сяброўства, пра беларускую прыроду.

Цікава, што ў «Змесе» ў ліку такіх шырока вядомых перакладчыкаў, як Ул. Гараздзічэў, М. Сідарэнка, нярэдка значыцца — «пераклаў аўтар».

ЯШЧЭ АДНА СУСТРЭЧА

Творчасць Аляксея Зарыцкага шырока вядома аматарам паэзіі ў нашай краіне. Яго вершы перакладваліся на многія мовы братніх народаў. Нядаўна выдавецтва «Савецкі пісьталь» выпусціла новы зборнік паэта «Встреча с осенью». У кароткай анатацыі да кніжкі зазначаецца, што А. Зарыцкі раскрыў у ёй «багаты духоўны свет сучасніка, які, жыўчы клопатамі народа, знаходзіць высею сэнсу ў нашых працоўных буднях». Чытач, безумоўна, з цікавасцю пазнаёміцца таксама з вершамі пра каханне, сяброўства, пра беларускую прыроду.

Цікава, што ў «Змесе» ў ліку такіх шырока вядомых перакладчыкаў, як Ул. Гараздзічэў, М. Сідарэнка, нярэдка значыцца — «пераклаў аўтар».

ФІЛЬМЫ ПРА МІЛІЦЫЮ

З мэтай узмацнення прапаганды дзейнасці арганізацый унутраных спраў сродкамі кінамастацтва з красавіка 1974 года па ліпень 1975 года праводзіўся конкурс на лепшы кінасцэнарый паўнаметражнага мастацкага фільма пра нялёгкую працу работнікаў міліцыі.

Загадам міністра ўнутраных спраў БССР, старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінематаграфіі і старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў БССР было зацверджана Палажэнне і створана журы па арганізацыі і правядзенню конкурсу.

На разгляд журы паступіла 9 кінасцэнарыяў.

Нядаўна былі падведзены вынікі конкурсу. З прадстаўленых твораў найбольшую ўвагу прыцягваюць кінасцэнарый «Толькі адна ноч» А. Ваксера і М. Барана; «Шлюбны парсцёнак» М. Баскіна «Не шнадуючы жыцця» Э. Платушчыкіна. У гэтых творах найбольш поўна і яскрава раскрытае шматгранная дзейнасць міліцыі па барацьбе са злачынствамі і правапарушэннямі, за ўзорны грамадскі парадак. Створаныя ў іх вобразы, уасабляюць лепшыя рысы работнікаў арганізацый унутраных спраў.

Разгледзеўшы вынікі конкурсу, журы прысудзіла грановую прэмію ў суме 900 рублёў аўтарам кінасцэнарыя «Толькі адна ноч» А. Ваксеру і М. Барану. Гэты кінасцэнарый прыняты да вытворчасці кінастудыяй «Беларусьфільм».

Сцэнарна-рэдакцыйнай калегіі кінастудыі «Беларусьфільм» рэкамендаваны для далейшай работы кінасцэнарый «Шлюбны парсцёнак» і «Не шнадуючы жыцця».

ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАЙ!

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за шматгадовую актыўную работу ў партыйных і савецкіх органах і ў сувязі з шасцідзесяцігоддзем з дня нараджэння намеснік начальніка Галоўнага ўпраўлення кінафікацыі і кінапракату фільмаў Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў Беларускай ССР па кінематаграфіі тав. ЦУРБЯЛЕУ Пётр Пракопавіч узнагароджан Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за шматгадовую актыўную работу ў друку і ў сувязі з пяцідзесяцігоддзем з дня нараджэння галоўнага рэдактар — намеснік начальніка Галоўназдавецтва Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў Беларускай ССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю тав. ЯЦКО Уладзімір Мікітавіч узнагароджан Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

У РЭДАКЦЫЮ ГАЗЕТЫ «ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Дазвольце на старонках вашай газеты выказаць сардэчную падзяку ўсім прыязным чытачам, сябрам, пісьменнікам і рэдакцыям часопісаў і газет, якія добрым словам і пажаданнямі адзначылі маё сямідзесяцігоддзе.

Ул. ДУБОУКА.

ЗАМІРАНАЯ Еўропа! Гэта — мара многіх пакаленняў. Бо гісторыя Старога свету — яе, Еўропы, — чарада амаль бласконных войнаў. Тут, у Еўропе, пача-

Як добра, што магутнасць гэтага лагера і прыцягальнасць ленынскай ідэі мірнага суіснавання ўсё выразней уплываюць на хад падзей. Як добра, што новыя магчымасці адкрываюцца ў сувязі з гэтым для расчэплення атама і трохі абжытага ўжо космасу, для лесу народаў наогул і таго, што дае ім прырода ў прыватнасці. Што вынікі Нарады ў фінскай сталіцы — перамога тых, хто аддае перавагу міру, а не вайне, супрацоўніцтву, а не канфрантацыі, стварэнню, а не знішчэнню.

Аднак, гэта — толькі пралог. Няхай беспрэцэдэнтны, гіста-

развіццё эканомікі, навукі, культуры, на разгортванні ідэалагічнай работы ў духу выхавання камуністычнай свядомасці савецкіх людзей.

Бясспрэчна: мы прыйшлі да дзён, калі пачынае перамагаць права чалавека на мір, праз перамогу над злейшым ворагам чалавецтва — карыснавай вайнай чумою. Але не менш відавочным з'яўляецца і другое: да гэтых дзён мы ішлі таксама праз надзвычай працаёмкія гады пасляваенных пяцігодак.

За што мы ваявалі? За часць, свабоду і незалежнасць Радзі-

сібірскіх рэках, аўтазавод на Каме, будаўніцтва якога раскінулася на сго квадратных кіламетраў, Байкала-Амурская магістраль, што працягнуцца праз тайгу, балоты і зону вечнай мерзлаты больш чым на тры тысячы кіламетраў... Штодзень у нас уступаюць у строй адно-два буйных прамысловых прадпрыемствы. Толькі за чатыры гады пяцігодкі сорак пяць мільянаў чалавек адсвяткавалі навааселле. Мне пашанцавала паездзіць па роднай краіне, і я бачыў, як змяняюцца самі краявіды яе — шырока разліліся рукаворныя моры, пралеглі каналы, аўтастрады, абпал іх зашапацелі прысады, зазеленелі маладыя сады, лесаахоўныя палосы. І хоць ніколі ні чалавек, ні сонца не бачылі столькі вывернутай, перакапа-

най зямлі, наокал пабольшала парадку, прастых ліній. І усё гэта ў імя чалавека, яго шчасця, даўгалецця, яго будучай мірнай працы.

Дык хіба магло яно — здабытае, дасягнутае савецкімі людзьмі — застацца ў баку ад хвады ўсеагульнай гісторыі? Не ўплываць на яе? Не, вядома, — не магло.

Гэта глыбока разумеюць савецкія людзі. І, удзячныя Камуністычнай партыі, Савецкаму ўраду за іх мудрую знешнюю і ўнутраную палітыку, адзінадушна ўхваляючы вынікі Нарады, яны цвёрда абяцаюць з яшчэ большым імклівым мацаваць Радзіму і мір — працай, клопатамі, любоўю сваёй, прыйсці да XXV з'езда роднай партыі з новымі здзяйсненнямі.

Уладзімір КАРПАЎ

МІР МАЦУЕЦЦА ПРАЦАЙ

ліся і самыя страшныя з іх, паражыць якія выпала майму пакаленню. Тут, у Еўропе, народы больш, чым дзе, заплацілі за вясны псіхоз сваіх правіцеляў-заваёўнікаў людскімі жыццямі, вялікімі і малымі гарадамі, вёскамі, здабыткамі свайго таленту і працы. Прычым здабыткамі, якіх, як і чалавечае жыццё, нельга ні аднавіць, ні заманіць чым-небудзь раўназначным.

А як пацярпела Беларусь ад захопнікаў у апошняй вайне! Мільёны забітых, закатаваных, спаленых жывымі. Мне выпала бачыць яе знішчаныя вёскі — шэрыя курганы папалішчаў, недарэчныя пад адкрытым небам печы, раскіданыя выбухам калодзежы — каб не даць вярнуцца сюды жыццю, гітлераўцы ўзрывалі нават іх. Не менш страшнымі выглядалі і мёртвыя кварталы абязлюджанага Мінска, яго безнадзейныя руіны, што курчыліся рудым пылам у сухія ветраныя дні, чэзлае жыта, што палавела абпал Круглай плошчы...

Таму, калі намаганні сацыялістычных краін Еўропы ўвянчаліся поспехам і на форум у Хельсінкі з'ехаліся кіраўнікі трыццаці трох еўрапейскіх дзяржаў, а таксама ЗША, Канады, — ад сэрца адлег цяжар.

Пра што думалася ў тых дні? Як добра, што ў пасляваеннай Еўропе вырас лагера сацыялізму, на чале якога стала наша, створаная Леніным дзяржава.

рычны, але пралог. Нарада калектыўна падсумавала вынікі другой сусветнай вайны. Яна абвясціла прынцыпы, якімі павінны кіравацца дзяржавы ў адносінах адна адной, выказала волю да развіцця нармальнага, сяброўскіх адносін паміж краінамі, асудзіла агрэсію і іншыя віды насілля. Так, Нарада ўмацавала ўзаемнае давер'е, упэўненасць у свабодным, незалежным, мірным развіцці кожнай краіны. Але цяпер дасягнута ў Хельсінкі дамоўленасць павінна пераліцца ў справы, павінна абудзіць новую рашучасць, што зрабіла б мір непакісным.

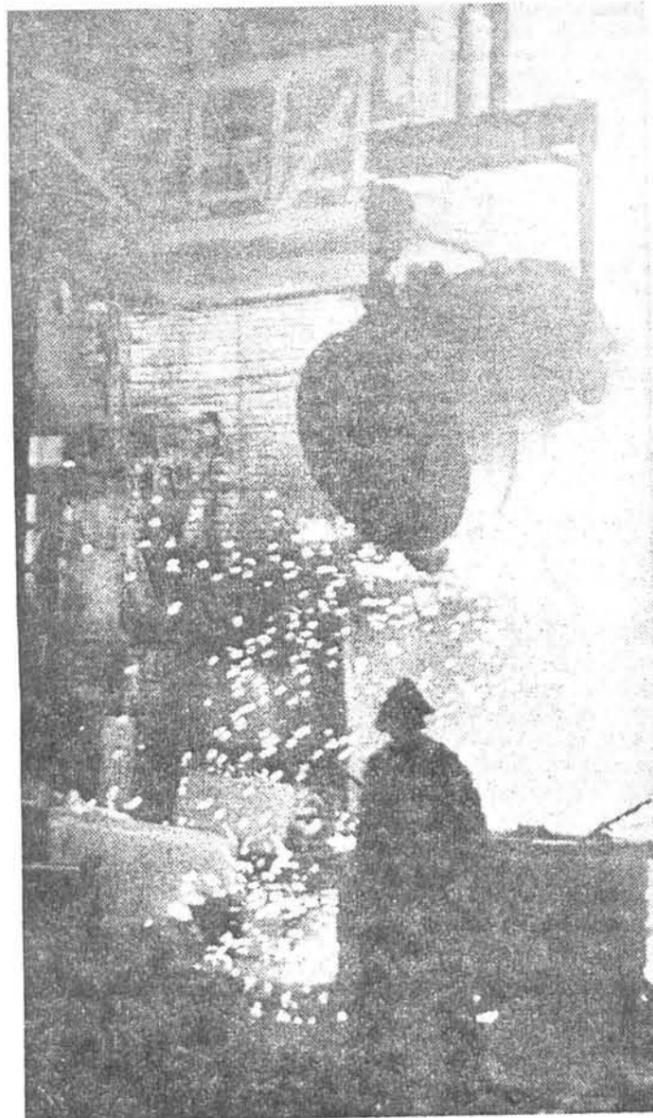
Леанід Ільіч Брэжнеў, які вельмі многа зрабіў у барацьбе за мір і бяспеку народаў, знайшоў надзвычай дакладныя словы, якімі вызначыў чарговую задачу. «Разрадку, — сказаў ён, — трэба матэрыялізаваць». Гэта значыць ператварыць абвешчаныя прынцыпы ў закон міжнароднага жыцця, дапоўніць палітычную разрадку вайнай, замацаваць яе супрацоўніцтвам у розных галінах чалавечай дзейнасці.

У сваім рашэнні «Аб выніках Нарады па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе» Палітбюро ЦК КПСС, Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР, Савет Міністраў СССР звярнулі ўвагу савецкіх людзей і на тое, што заўтрашні дзень супрацоўніцтва народаў на еўрапейскім кантыненте будзе шмат у чым залежаць ад нашых намаганняў, накіраваных на далейшае

мы — адзінай тады краіны сацыялізму на Зямлі. За светлыя мірныя дні свайго і іншых народаў. Мы верым: гэта — вайна вайне. У імя чаго мы так працавалі пасля? У імя камунізму, да якога ідзем. У імя свайго шчасця і дабрабыту. Каб і надалей заставацца свабоднымі і ісці па абранай дарозе. Каб пры патрэбе памагаць другім народам.

Працю, клопатамі, любоўю сваёй савецкія людзі загалі раны вайны. Радзіма наша развінула крылы, набрала разгон, пабагацела. Сацыялізм даў нам такую магчымасць, як пачаць аднаўленне адразу на новай, вышэйшай аснове — як працяг самага найвышэйшага, што было дасягнута перад навальнічным сорак першым. Сацыялізм, памножаны на свядомасць і энтузіязм савецкіх людзей, вызначыў і тэмпы, пачыны нашых спраў.

Увасабленнем іх сталі пабудаваныя з аярэджаннем часу каскады гідрэлектрастанцый, гіганцкія заводы, домны, прадпрыемствы вялікай хіміі, лясны нафтавы вышак, што выраслі там і тут па краіне, ускрытыя вугальныя і рудныя кар'еры, дарогі, падведзеныя да іх, тысячакіламетровыя газоправоды, выйграныя бітвы за ўраджай. А як пашырылася геаграфія слаўных спраў! — ад раёнаў вечнай мерзлаты да пустынь Сярэдняй Азіі, ад Закарпацця да Сахаліна. А маштабы! — бяскрайняя казахская ціліна, тыя ж энергетычныя гіганты на

У ліцейным цэху Мінскага транктарнага завода. Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

«Карчагінцы 70-х»

Так называецца Усеаюзным конкурсе на лепшы твор літаратуры і мастацтва пра моладзь нашага гераічнага часу. У настанове аб удзеле камсамольскіх арганізацый, органаў культуры і творчых саюзаў Беларусі ва Усеаюзным конкурсе, прынятай сумесна сакратарыятам ЦК ЛКСМБ, калегіяй Міністэрства культуры БССР, калегіяй Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінематографіі, прэзідыумаў праўленняў саюзаў пісьменнікаў, кінематографістаў, мастакоў, кам-

пазітараў БССР, прэзідыумаў праўленняў Беларускага тэатральнага аб'яднання, гаворыцца аб тым, што абкомы, гаркомы, райкомы камсамола, абласныя ўпраўленні, гарадскія і раённыя аддзелы культуры, абласныя арганізацыі і аддзяленні творчых саюзаў павінны памеціць практычныя меры па прыцягненню дзеячаў літаратуры і мастацтва да актыўнага творчага ўдзелу ў конкурсе на лепшы твор пад дэвізам «Карчагінцы 70-х».

Пастановай зацверджана таксама палажэнне аб Усе-

аюзным конкурсе, план мерапрыемстваў ЦК ЛКСМБ, Міністэрства культуры БССР, Дзяржаўнага Савета Міністраў БССР па кінематографіі, саюзаў пісьменнікаў, кінематографістаў, мастакоў, кампазітараў Беларусі, Беларускага тэатральнага аб'яднання, а таксама састаў рэспубліканскага арганізацыйнага камітэта па правядзенню конкурсу.

У палажэнні аб Усеаюзным конкурсе «Карчагінцы 70-х» вызначаны яго мэты і задачы: стварэнне высокаідэйных, разнастайных па жанрах мастацкіх твораў пра нашага маладога сучасніка — актыўнага ўдзельніка будаўніцтва камуністычнага грамадства. Творы, якія будуць прадстаўлены журы-

ным камісіям, павінны паказваць багаты духоўны свет юнакоў і дзяўчат 70-х гадоў. Іх інтарэсы і імкненні, расказваць аб гераічнай працы, патрыятызме і інтэрнацыяналізме савецкай моладзі, аб яе вялікай празе ведаў. Ва Усеаюзным конкурсе «Карчагінцы 70-х» могуць прыняць удзел прадстаўнікі ўсіх пакаленняў майстроў савецкай літаратуры і мастацтва.

У палажэнні вызначаны ўмовы і парадак правядзення конкурсу ў галіне літаратуры, мастацтва, указаны тэрміны прадстаўлення твораў аўтарамі, устаноўлены прэміі для пераможцаў. Аўтары прэміраваных работ будуць узнагароджывацца памятнымі медалямі Усеаюзнага конкурсу «Карчагінцы 70-х»,

устаноўлены заахвочвальныя дыпламы.

У плане мерапрыемстваў шмат цікавага. Напрыклад, у Мінску ў наступным годзе плануецца правесці паказ лепшых спектакляў, прадстаўленых на Усеаюзным конкурсе, наладзіць рэспубліканскую выстаўку твораў выяўленчага мастацтва «Моладзь краіны», тыдзень конкурсных фільмаў, створаных беларускімі кінематографістамі.

У рэспубліканскі арганізацыйны камітэт па правядзенню Усеаюзнага конкурсу «Карчагінцы 70-х» увайшлі камсамольскія работнікі, прадстаўнікі Міністэрства культуры БССР, творчых саюзаў, дзелы літаратуры і мастацтва. Узначаліў аргкамітэт сакратар ЦК ЛКСМБ У. Д. Ягораў.

З ДАРАЕЦЦА часам, што сустрэнешся з чалавекам, размовы — самыя разнастайныя — вавязваюцца як быццам лёгка, а да сапраўднай блізкасці і не дабарэша. Толькі праз многія гады, а падчас нават і запозна, зразумееш, як хораша і суладна гучалі душа, розум, пачуцці. А здарэцца, што з чалавекам пасябруеш з першага поціску рук. Гэтак жа бывае і паміж народамі. У час першай сусветнай вайны мяне, салдата царскай арміі, лёс закінуў у Польшчу, адкуль я добраўся да возера Бабітэ. На гэтым шляху мы прайшлі праз Беларусь. Памятаю, як пасля жорсткіх баёў каля Межа-Муляры ранімай вясной 1916 года (ужо раставаў снег) мы праяждзілі ноч на густа паселеных ланках елак, калі сон, як глыбокі калодзеж, паглынуў усё перакрывае і ўсе думкі пра будучае. У той дарозе праз Беларусь я адчуў, што знайшоў сардэчных сяброў. Імёны бедных сялян, гаспадарні якіх былі разбураны галечай і вайной, я ўжо не памятаю, але іх данамогу, іх шчырую дружбу, якая вымушала дзяліцца некалькімі булібнімамі, скарынкай хлеба, і абяцаў сабе не забыць ніколі. Ці выканаў я сваё абяцанне? Думаю, не ў поўнай меры. Міналі гады, і я часам не паспяваю нават павярхоўна зразумець сутнасць таго, што адбывалася, адчуць яго важнасць. Толькі паступова вырастае разуменне сапраўднай змястоўнасці і характару дружбы народаў, існасці яе законаў. І тады — з усё большым захапленнем, узрушана і пачаў услуховацца ў пачуцця некалі Райнісам песні беларускіх пятагонаў, песні, якія ён палюбіў. Тады вялікі паэт, аўтар «Далёкага водгудля» і «Агіёў ночы», паказаў шлях латышскаму народу — і менавіта ён у Рызе абараніў бе-

пад прыгожай назвай «Хлеб—соль» выйшаў у Рызе, у выдавецтве «Лісма», зборнік вершаў беларускіх паэтаў. У ім змешчаны вершы П. Броўкі, А. Куляшова, М. Танка, П. Панчанкі, Э. Агняцвет, М. Аўрамчыка, А. Бачылы, Р. Барадуліна, Г. Бураўкіна, С. Дзяргая, Н. Гілевіча, С. Грахоўскага, А. Грачынскага, М. Калачынскага, У. Караткевіча, К. Кірзенкі, А. Лойкі, Е. Лось, М. Лужаніна, П. Маналы, У. Паўлава, А. Пысіна, А. Раданова, А. Русецкага, Я. Сіпакова, В. Віткі, А. Вялюгіна, А. Вярцінскага, А. Зарыцкага і В. Зуёнка.

Прадмову да анталогіі напісаў народны паэт Латвійскай ССР Ян Судрабкэлн. Яе — у скарочаным выглядзе — мы прапануем нашым чытачам.

ларусаў ад буржуазіі, ад яе маніі велічы і ненажэрнай прагі ўлады, ад нападкаў таўстасумаў і цемрашалаў. У гэты часы шавінізму народны паэт паехаў у госці на Беларусь.

Міналі гады ў іх хут-

ездцы на беларускай зямлі. У 1969 годзе ўдзельнічаў у Мірдазі-Абодзі, стараннай і здольнай даследчыцай узамасувай беларускай і латышскай літаратуры, мы наведвалі цудоўны, адноўлены і навава адбудаваны Мінск.

Ян СУДРАБКАЛН,

народны паэт Латвійскай ССР, Герой Савецкай Працы

sālsmaize

БЕЛАРУСКАЯ ПАЭЗІЯ — ЦУДОЎНАЯ

кавалынай хадзе, пачалася Вялікая Айчынная вайна, і ў Маскве ў час самай жорсткай вайны я сватаўся, нарэшце, грунтоўна з беларускімі пісьменнікамі. Першае пачуццё мяне не ашукала. Беларусь, гэтак жа, як і літоўцы, у доме якіх у Маскве я пражыў два з палавінай гады, сталі маімі вернымі, дарогімі сябрамі. «Слова ёсць справа» — гэта не проста бліскучая фраза. Сапраўдная дружба народаў, іх рабочага класа, дружба савецкіх патрыётаў, дружба латышскага, літоўскага, эстонскага, беларускага, украінскага народаў, а таксама іх мастацтва ўсіх відаў і жанраў развіццё ў самым бліжэйшым кантакце з рускім народам, яго мовай, культурай. Усё гэта адбывалася ў добрым спаборніцтве братніх народаў.

Пасля Вялікай Айчынай вайны я разам з іншымі латышскімі пісьменнікамі ўдзельнічаў у сяброўскай па-

мы былі глыбока ўсхваляваны, калі ў суправаджэнні выдатнага паэта Пімена Панчанкі хадзілі па Хатыні, калі бачылі геранію кранасць. Брэст. У музеях Янікі Купалы і Якуба Коласа мы з захапленнем пераконваліся, наколькі глыбока карэнні звязваюць іх творчасць з жыццём беларусаў. Мы прывезлі на Радзіму кнігі, якія сведчаць аб росце Беларусі, яе народа, яе літаратуры. І Райніс у думках маіх увысіўся і як стваральнік вобразаў Лачнеліса, Індуліса, Язэпа, і як адзін з заснавальнікаў дружбы людзей новага свету, як светлы герой-прадракальнік і патхніцель.

Я ўпэўнены, што выбранасць некалькіх дзесяткаў беларускіх паэтаў дасць чытачу магчымасць даволі глыбока зазірнуць у душу народа Купалы і Коласа, бо паэзія з'яўляецца адной з найважнейшых і найбольш характэрных рыс існасці любога народа. З даўніх часоў у незлічоных гістарычных нава-

ротях, у барацьбе за незалежнасць беларусы захавалі сваю мову, свае духоўныя скарбы. Традыцыйны фальклору, дух творчасці Купалы і Коласа вельмі адчувальна прасочваюцца ў сучаснай беларускай літаратуры. Назаву толькі некалькі імён.

Пятрусь Броўка выказае мары і спадзяванні пакалення, і яго паэзія, як чыстая, магутная крыніца, спатольвае прагу чытача. Броўка вельмі моцна прытрымліваецца звычайна радзімы, яе народа. Ён — беларус з галавы да ног, і пазывалі савецкі патрыёт-інтэрнацыяналіст. Калі на якім-небудзь вялікім пасяджэнні чую звонкі смех, то, не паварочваючы галавы, ведаю, што там смяецца Броўка... Яго паэзія і сапраўды беларуская, і належыць разам з тым уславу савецкаму народу.

Будаўнік новага жыцця — гэта чалавек з вялікім багаццем пюнасаў супярэчлівага характару. І чытаючы зборнікі Броўкі, мы суперажыва-

ем з эмацыянальным жыццём яго героя. Часам у надзвычай простых, зусім будзённых строфах ён гаворыць пра нейкае неспрыяльнае, цяжкае здарэнне ці прадмет, а колькі ўмешчана ў гэты разказ журбы, тугі, болю, радасці, любові ці гора! І ў гэтым спляне пачуццё заўсёды квітнее адчуванне паўшаты і красы жыцця. Пятрусь Броўка смелым позіркам угледзецца ў рэчаіснасць. Мы не забываем яго рамана «Калі зліваюцца рэкі», дзе на сяброўску сустрэваюцца і ўдзельнічаюць у агульнай працы для адной мэты літоўцы, беларусы, латышы. Мы шлем прывітанне беларускаму пісьменніку! Ён вучыць нас трымацца жыцця, вечна злёгнага дуба народнага духу.

Побач з Броўкам — Аркадзь Куляшоў і Максім Танк. Вершы і паэмы А. Куляшова праўдыва адлюстроўваюць нябачана глыбокі і карэнны перамены ў жыцці грамадства і індывідуума, паказваюць росквіт калектыўнай працы, жахі акупацыі і геранізм савецкіх салдат у час Вялікай Айчынай вайны. Цудоўная, прарыста-светлая паэма А. Твардоўскага «Краіна Муравія» наспрыяла абвостранаму погляду беларускага паэта на нараджэнне новага і надзенне старога. Ён заўсёды ўспамінае ўрок рускага майстра слова з удзячнасцю.

ДЗЁННІК ПАМ'ЯЦІ

Ёсць паэты, праз усю творчасць якіх — нібы электрычны ток — праходзіць кароткае слова: вайна. І калі я адкрываю новы зборнік Паўлюка Пранузы зусім з неважнай назвай «Непаўторнасць», то чамусьці быў больш чым упэўнены, што значная частка яго твораў — вершы аб вайне, праз суровыя выпрабаванні якой у салдацкім шчыпалі прайшоў паэт.

І сапраўды, вершы П. Пранузы — гэта шчырае сведзтва грамадзяніна сваёй Айчыны і былога франтавіка аб днях ваенных, дзе зліліся ў адно: гаркота першых часоў паражэння і радасць перамогі, веліч народнага подзвігу і свяшчэнная намяць аб загінуўшых. Дарэчы, адзін з вершаў так і называецца: «Дзённік памяці». Аўтар піша:

Калі страчаю сябра
З кім радаваўся, ваяваў,
Дружыў,

Паўлюк Прануза, «Непаўторнасць», Мастацкая літаратура, Мінск, 1974.

У пыле, дыме паўстаюць дарогі,
Анопы, наступленне, бліндажы.
Размотаецца стужка ўспамінаў,
Мільгаюць кадры тых суровых дзён...

І, як асобныя «кадры» тых суровых дзён, паўстаюць перад намі, чытачамі, вершы «Перад боем», «Мы ў сяло ўступілі...», «Салдацкая ласка», «Радкі мужнасці», «На плошчы Перамогі» і іншыя, якімі паэт стварае панарамную карціну вайны.

Вось у апоках перад боем сядзіць салдата: «той разглядае фота каханай, той чытае матуліні ліст», а іншы «прыпомніў сяло на Палессі, карагоды прыгожых дзяўчат». І ўсё так спакойна, нібыта і вайны няма. А хутка ж бой, і гэтыя хлопцы, якія нават у самыя цяжкія часы пісалі штыкмі на сцяпе: «Памром, а ў перамогу верым», кінуча ў атаку. У бізлітасны бой з ворагам, каб потым несці ў гарады і вёскі «гулкае салдацкае ўра».

Прануза, як і многія нашы

паэты, лічыць, што барацьба не закончылася вайной; яна працягваецца сёння і будзе працягвацца вечно — бой з тым, што замінае нам на шляху да светлай мэты, бой у імя высокіх ідэалаў. І называючы работу паэта «службай неспакойнай», аўтар піша: «Паэт у адначынку не бывае, бо кожны дзень яго — перадавая і прасіць: «Давай, жыццё, на грузку мне на сэрца, да спону я гвардзеец верны твой».

Вось чаму многія вершы П. Пранузы, як справядліва зазначаецца ў анатацыі да зборніка, прасякнуты роздумам пра чалавечы лёс: вось чаму сэрца паэта «адчувае боль чужога раны, гора чалавечага штуршкі»; вось чаму вершы паэта, калі ён піша:

Не люблю я слова — палова,
Вецер веку, яго адмяці.
Бо палова — штось не гатова,
Недаробленае у жыцці.

Лірычны герой П. Пранузы ўпэўнена ступае па жыцці, не робячы «на паўдарозе супаўняк ці лёгкі прывал», і няхай жыццё яго заўсёды

«ў клопотах, трывозе», але ж і цана зробленага таму, безумоўна, немалая. У вершы «Калі я на прагулку еду...» аўтар прызнаецца: «Чужога не шукаю следу, лямпа я не люблю чужой».

На жаль (ах, ужо гэтае «на жаль!»), П. Прануза не заўсёды прытрымліваецца свайго тэзісу «не шукаць чужога следу». Так, напрыклад, верш «Абеліск» пераклікаецца з вядомым хрэстаматыйным вершам М. Ісакоўскага «Тут пахаваны чырвопармеец». Гэта паглядна відаць, калі параўнаць толькі першыя строфы абодвух твораў.

У М. Ісакоўскага:
Куда б ні шёл, ні ехал ты,
Но здесь останься,
Могиле этой дорогой
Всем сердцем поклонись.
У П. Пранузы:
Ці здалёку ты прыбыў, ці зблізку,
Не спалохай гэту цішыню,
Паніланія, дружа, абеліску,
Вечнаму нягаснаму агню.

Частавата паэт ідзе і па свайму ўласнаму следу, нібыта забываючы на тое, што ў паэзіі кожны раз трэба, яго ж словамі кажучы, «пракладваць след на цаліку». Вось толькі невялікая колькасць такога самапаўтарэння ў зборніку «Непаўторнасць»: «Дождж прашумеў, і малады ручай з гары збігае з плюскатам і званам» (стар. 5), «Дождж прашумеў, Зноў душа і сніготна, Шуміць, бягуць гары-раўчуні» (стар. 17), або «Як непаўторна тая радасць, калі зрабіў свой першы крок...» (стар. 12), «Калі ты верны крок у хаце зрабіў, уласны шлях пачаў, напэўна, тая радасць маці адбілася ў тваіх вачах» (стар. 13), Аўтар аднымі і тымі ж словамі можа расказаць пра шлях чалавека, які непаўторны, «як непаўторны квецень саду і першы вясновы лісток» (стар. 12) і праз некалькі старонак наведамці, што ўсё на зямлі — ад цэпльні: «І першы малады лісток, і веснавая квецень саду» (стар. 49). І яшчэ: у П. Пранузы, спявае патхніна (дзятка) не кожная птушка («патхніна салавей няе», «у небе жаўранак патхніна рассяпаў голас зала-ты»; калі ўжо бяшмарнае, то і шчасце (стар. 16), і рана (стар. 24), і дзень — бязвольны (стар. 94).

І ўсё ж гэтыя асобныя пралікі не збліжаюць вартасці ўвогуле цікавага зборніка, хаця без іх ён быў бы, безумоўна, цікавейшы і больш дасканалы.

А. ЗЭКАЎ,
студэнт Гомельскага
дзяржаўнага ўніверсітэта.

Сяргею Міхальчуку—50

Учора споўнілася п'ятдзесят гадоў з дня нараджэння дзіцячага пісьменніка Сяргея Міхальчука. З нагодам гэтага юбілея прафесар Сяргей Міхальчук Беларускай ВССР накіраваў юбілярнае прывітанне, у якім зазначае:

«Дарагі Сяргей Апанасавіч! Шчыра, па-сяброўску вітаем Вас у дзень Вашага п'ятдзесяцігоддзя.

Пачаган Вашага сямнаццаціга жывіцца быў нялёгка. Юнаком Вы пайшлі на фронт, мужна змагаліся з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, былі цяжка паранены.

У пасляваенны час Вы вучыліся, потым працавалі ў Дзяржаўным выдавецтве БССР, дзе рэдагавалі кнігі для дзяцей.

У выдавецтве «Мастацкая літаратура», дзе працуеце зараз, Вы ўзначальваеце рэдакцыю па выпуску твораў для дашкольнага і дзяцей малодшага ўзросту. І тут Вы як вопытны і

патрабавальны рэдактар шмат робіце для справы развіцця беларускай дзіцячай літаратуры. Пачаган Вашай творчай біяграфіі адносіцца да сярэдзіны 50-х гадоў, калі Вы выступілі ў друку з апавяданнямі, прысвечанымі юным чытачам. Неўзабаве выйшлі апавесць «Сто прыгод у адзін дзень», у якой дасціпна і проста расказана пра жыццё нашай дзетвары, а таксама зборнік апавяданняў «Пашталён, шырэй крокі!». Прыемна адзначыць, што Вам за актыўную работу ў друку і на радыё прысвоена званне заслужанага работніка культуры Беларускай ССР.

Шмат увагі Вы ўдзяляеце перакладчыцкай рабоце. Беларускія дзеці атрымалі ў Вашым перакладзе шэраг твораў рускіх, украінскіх пісьменнікаў.

Жадаем Вам, дарагі Сяргей Апанасавіч, добрага здароўя, новых творчых здзяйсненняў, шчасця.

Рэдакцыя штогодніка «Літаратура і мастацтва» дзякуе

Юбілейнае прывітанне і ад усёго сэрца жадае Сяргею Апанасавічу доўгіх гадоў жыцця, плённага літаратурнага дзейнасці.

З капіталістычнага Захаду, сякутаваны ў турмах польскіх магнатаў і павіненстваў, кінуўся з галавой у шыццё і паззію з юнацкім завалам Мансім Танк. Поруч з майстрам злічана паззію, глыбокім мысліцелем А. Кулішавым М. Танк — паэт танкасама самабытна, творчасць яго прасякнута то горнай, то вясёлай наддэснасцю. Яго паззія — няматэрыяльная, яму ўдаецца і сатыра на правы перахыткі мінулага, і вершы, у якіх сцвярджаюцца сонечны антымізм. Ён, як і многія беларускія пісьменнікі, набачыў свет... На Беларусь ўжо даўно ніхто не абавязаны ценіцца ў абмежаваны польскімі панамі і каталіцкімі даркоўнікамі вузкі шматок сваёй зямлі. Гэта ж, як і іншыя яго таварышы, Танк, узіраючыся ў валікі гурт народаў, ясна бачыць фальш і жорсткасць імперыялізму, хціваць і ўладальніцтва буржуазіі, бачыць ва ўсёй магутнасці і велічы Савецкі Саюз з яго саюзнікамі на чале пралетарыяту ўсяго зямнога шару.

Броўка, Кулішоў, Танк — жонкі сваімі сродкамі (музы былі шчодрыя да беларусаў, зноў і зноў даводзіць, што выток іх творчасці невычарпаны) паказваюць жыццё сённяшняга чалавека. Да іх далучаецца і Німен Панчанка, адзін з самых прывабных беларускіх паэтаў. І яго сэрца палымее любоўю да жывіцца, у якім людзі найбольш поўна развіваюць свае духоўныя багатствы, і яго радуюцца, калі народы ўсяго свету разумеюць адзін аднаго... Панчанка ўдзяляе ў вывадзі Заходняй Беларусі і ў Вялікай Айчыннай вайне... Яго «Іранскі дэнін» заваяваў заслужаны поспех на Беларусі і за яе межамі. Панчанка — чалавек няматэрыяльнай і глыбокай культуры, у яго паззіі вялікае месца займае інтэлектуальны пачатак. Нават там, дзе твор быў складаным, паэт знаходзіць адпаведны, дакладны вобраз, і нялёгка роўдуд ператварэння ў яснае, светлае сцвярджаюць жыцця.

Сярод 30 паэтаў у анталогіі чытач сустрэе многа самабытных талентаў, перад ім

раскрыецца вельмі цікавы, своеасаблівы свет...

Прачытаўшы вершы анталогіі, адчуеш свой асабісты ўдзел і ў далобнай мінуце маўчанні, і ў салоне Перамогі, у жыцці сённяшняй Беларусі. Перакладчыкі даўно ўжо на ўсім свеце прызваны дружба народаў. Іны перасцвятаюць на нашу мову кветкі лірыкі, магутныя дубы раману, цэлыя гаі п'ес з усіх куткоў зямнога шару. Мы з радасцю бачым у сям'і перакладчыкаў народную паззію Мірду Кеппе, Юлія Панага, Арыда Грыгуліса, Цецыію Дзіперы, Андрыса Вяйна, Ераніма Стулана, Віктара Ліўзяміева, Яніса Сімбардзіса і іншых вядомых майстроў, якія выдатна справіліся са сваёй задачай. Варта адзначыць і самых маладых — Дарыю Драйка, Марыта Місіню, Інара Рол.

Знаўчы будучы параўноўваюць беларускія тэксты з іх латышскімі адлюстраваннямі, каб скласці меркаванне аб вартасці зборніка. Спадзяюся, што гэтае меркаванне будзе добраацэнена.

Хочацца падкрэсліць, у беларусаў іх тасцінасць, якую я ўжо адзначаў, дух узаемадапамогі, цудоўнае пачуццё гумару і настолькі ж цудоўнае, беспамылковае разуменне характа.

Усе гэтыя якасці закладзены ў аснове народнага характару. Беларуская паззія — цудоўная, Строфы — рыфмаваныя ці перыфразаваныя, падпарадкаваныя ці не падпарадкаваныя класічным канонам — у нейкім сэнсе заўсёды падобны на спеў салаўя ці жаўтанка. Мы, як зачараваныя, слухаем, забываючы аб усім іншым. Можна, толькі ўспамінаць, ці мары і задумы можна параўнаць з песнямі птушак.

Паззія прыносіць нам глыбокую радасць сама па сабе, сваімі шматлікімі чарамі. Але яна заўсёды звязана з пэўнай эпохай, з пэўнымі гістарычнымі абставінамі. Паззія — гэта не толькі хвалюючае характа, яна дапамагае нам жыць, працаваць, сбраваць з народамі. І гэтая кніга з'яўляецца найбольш дружбы савецкіх народаў, беларуска-латышскім сцвярджаннем усмагутнай чарунасці паззіі.

ПРАСТАУЛЕННЫ У «ДРУЖБЕ НАРОДОВ»

Сямы нумар часопіса «Дружба народоў» адкрываецца рэдакцыйнай уразкай: «У гэтым нумары мы прадстаўляем чытачам пятнаццаць апавяданняў, напісаных празанікамі розных рэспублік за апошні час». З беларускіх

аўтараў выступаюць Анатолій Кудравец і Аляксей Жука.

Апавяданне А. Кудраўца «Мікола вірнуўся» змешчана ў аўтарызавааным перакладзе В. Шчадрыной. «Сонечны снег» — так называецца твор А. Жука, які пераклала І. Сяргеева.

ЗНАЧНІЮ РАБОТУ ПРАВЕЛІ ДВА МІЖНАРОДНАГА ГОДА ЖАНЧЫНЫ

«Беларусь» выпусціла кнігу кандыдата гістарычных навук З. Юк «Праца жанчыны і сям'я», у якой дзецца аналіз становішча жанчыны ў капіталістычным грамадстве, пры сацыялізме і ў краінах, якія сталі на шлях развіцця. Аўтар даследуе праблемы сацыяльнай роўнасці жанчыны з мужчынам, аналізуе праблемы сямейных і шлюбных адносін.

У міжвадавецкай Серыі «Героі дзевятай пяцігодкі» вышлі брашура «Гаспадары будоўлі». Яе аўтар —

ВАМ, ЖАНЧЫНЫ

Герой Сацыялістычнай Працы, мультмійскага будтрэста № 1 М. Яромка дзеліцца вопытам сваёй працы, расказвае аб працоўных справах калектыву. Выйшла ў друку тры плакаты пра перадавікую вытворчасці Героіні Сацыялістычнай Працы А. Хацько (мастак Л. Бетанаў), А. Шатухіна (мастак Б. Вальштэйна) і З. Бычкоўскую (мастак П. Калінін). Неўзабаве чытач пазнаёміцца з дакументальнай апавесцю М. Казловай «Выходжу на задамне... Запісі разведчыцы».

Шмат павінак у «Мастацкай літаратуры». Выйшаў двухтомнік «Аповесці пра каханне», «Жанчыны» Л. Вакілюўскай, «Неспакой» В. Рудавой. Хутка чытач пазнаёміцца з апавесцямі пра жанчыны А. Адамовіча «Апошні водпуск, Асія», апавяданнямі С. Нурылёвай «І нялёгка, і няпроста», тэатралогіяй А. Васілевіч «Пачаган, затрымайся!» (у перакладзе на рускую мову). У «Народнай асветы» выходзіць зборнік артыкулаў і пісем В. Харужай аб камсамоле.

УЛ. КУЗЬМІЧ.

РЭПЛІКА

«ЦІ-ЛЮ-ЛЮ, ЦІ-ЛЮ-ЛЮ!»

Салавей — птушка знакамітая. У народнай творчасці і літаратуры яму адведзена зайдроснае месца. Столькі песень пра яго складзена, вершаў напісана! З надыходам вясны гэты лірык-спявак не дае спакою закаханым. У народзе кажуць: «Салавей пле — любоў у душу ўлівае». Вось за гэта і любяць п'явунню-птушку, песні пра яго складаюць, вершы прысвечваюць яму. Адным словам, салавей — гэта лірыка, вясна, каханне.

Але вось аднаму паэту здалася занадта ўжо традыцыйна пісаць так пра салаўя. І ён спой верш пра гэтую птушку злёзлаў, тан сказаць, з надзённымі патрэбамі. Верш адрасаваны школьнікам. А раз так, то пра што ж спяваць салаўю дзецім, калі не пра школу, вучобу, пацёрні, урокі. Шэранькал птушачка ў паэта даволі дыялектычна — патрабавальная. Пачатак звычайны, традыцыйны:

У ляску,
У зялёным гняву
Салавейна спяваў
Хлапчуку...
Самае адметнае далей.
— Трэба ўрокі
Табе паўтарыць,
Не забудзі!
І выдатнікам
Будзі!
Не салаўіная песня, а пла-

нат на школьнай сцэне. Будзь выдатнікам, ідзі паўтарай урокі! І, бяспрэчна, калі ўжо заспяваў салавей, то трэба ж паказаць, і які ён рулады вывадзіць.

Ці-лю-лю,
Ці-лю-лю,
Ці-лю-лю —
Працавітых
Я толькі
Люблю!

І ўвесь верш.
Напісаў яго А. Дзеружынскі, а надрукаваны ён у № 5 «Вяселлі».

А. Дзеружынскі друкуецца ў «Вяселлі» і іншых перыядычных выданнях вельмі часта і шмат. Ды і іншкі яго амаль кожны год выходзяць. Тады-сды пра яго творчасць у друку паяўляюцца наротнія рэцэнзіі, у якіх, на жаль, ніхто не даў сур'ёзнай ацэнкі творчасці А. Дзеружынскага. А большасць вершаў і вершаваных назваў напісаны ім на такім узроўні, як гэта «ці-лю-лю». Працавіт пазт па адной схеме. Любіма тэма Дзеружынскага — звяры, птушкі, і іх ён надзяляе такімі галасамі, што дзіву даецца.

Возьмем, да прыкладу, яго кнігу выбранных вершаў «Добрыя ветры». Там вы знойдзеце не толькі «ці-лю-лю». Самае цікавае, што выдуманых пазтам і прыпісаных птушкам і звярам гукі яму спатрэбіліся

толькі для таго, каб гучалі ў рыфму з якімі-небудзь словам верша. Тут і «ці-ці-ці» — для рыфмы «у лісці», «чык-чы-вік» — для рыфмы «красавіна», «цік-чы-вік» — «чарвяк», «цілі-воз», «цілі-воз» — для рыфмы «воз», «фію-так, фію-так» — «шпак», «іліна-іліна» — для «далёна» (паўторана ў двух вершах), «юч-юч-юч, юч-юч-юч» — «я пляю». А розных «ці-ці-ці-ці» ды «віць-віць-віць» — не пералічыць (бачыць, з якім поспехам можна «падагнаць» любы дзеласлоў пад птушыны голас, і наадварот).

Аднан асноўная бяда вершаванай прадукцыі А. Дзеружынскага нават не ў гэтым, а ў тым, што вершы — павярхоўныя, з прыблізнымі вобразамі, а часам з надта прымітыўным зместам. Зусім гэта не дзіцячая паззія, хоць і адрасавана дзецям. Сюсюканне і чывіканне перад дзіцем — яшчэ не паззія.

У беларускай літаратуры ёсць багатая паззія для дзяцей. Добрыя вершы друкуюцца і ў той жа «Вяселлі». А вось каб не трапілі на старонкі дзіцячых часопісаў розныя падробны пад паззію трэба рэдакцыям больш патрабавальна адносіцца да адбору матэрыялаў.

Валянціна ЧАРНЯУСКАЯ,
служачая.
Мінск.

Восхадзі новых кніг, мяя выйшлі ў выдавецтве «Мастацкая літаратура»: «Чужое небо» В. Сачані (мастак Г. Спрытнічэшка), «І прыйдзе час...» М. Маршары (мастак М. Басалыга), «Цвіцце, перасы!» А. Астравікі (мастак Г. Малышаў), «Габўна» Н. Камейшы (мастак А. Дзямарын).

ПАД ЗАЛАТЫМІ ЗОРАМІ

Алег ЛОЙКА

КАШТАНЫ

Няхай яно не згледзіцца,
Адкуль яны наукол:
З рагоў, з каўша Мядзведзіцы
Лятуць на кожны стол!

Сядзім сабе, гаворым мы,
Ядзім сабе і п'ём
«Пад залатымі зорамі»,
«Пад залатым ласём».

Каштаны!..
каштаны!..
каштаны!..
Рудыя, бліскучыя —
кучамі!..

Поруч — яліны дрымучыя,
У ценю якіх не відны
Каштаны,
каштаны,

каштаны!..
У прыгаршчы іх бяры!..
Ляцяць з вышні высокае,
Страляюць — цокаюць, покаюць,
Б'ючыся ў асфальт сыры!..

Па вас неспатольны сум,
Па вашай красе рудабокай
З маленства ў душы глыбока
Таіўся ва мне, як лясун.

Згарэлі мае каштаны
У завулках майго мястэчка,
Не імі школьная тэчка
Цяжэла ў гады вайны...

Бяры ж іх цяпер, бяры,
Нясі іх звонкую ласку,
Натхняй, ажыўляй казку
Сягонняшняй дзетвары!..

Няхай, гансе, сын твой зноў,
Зіхоткі ўлес ад захаплення,
Рудабок іх аленяў
Наробіць з маіх каштаной,

Хай гуртам лятуць яны
Сюды, дзе ўсім казкам паша,
У зацень густы, лясны
Дрымотнай Цюрынгіі нашай!..

ПЛАЧ МЕННІЗІНГЕРА

Меннізінгер аплакваў
Свайго баявога каня:
Верным сябрам быў конь той —
Наймільшая ў свеце радня:

З чорным лесам зліваўся,
Нібы патаемны груган,
Белым, лёгкім прывідам
Праз белы імчаўся туман;

Весялеў, вычуваўшы
Заезджы, гамонкі шынок,
За труною заўчаснай
Спыняў разгарачаны крок;

Каля весніц каханай
Раскоціта, звонка іржаў,
Напярэдадні бітвы
Кажнюткаю жылкай дрыжаў;

Як ніхто, слухаў песні —
Працяжныя — каля кастроў,
Быў чуйнейшы ад рэха,
Зарчэйшы высокіх арлоў;

Ды не грукне капытам,
Па славу зноў клічучы ў свет,
Не пакіне за светам
Падковаў маланкавы след;

З грывы ціха спаўзала
Наўцешная ў горы рука,
Паніжэлым плыў небам
Плач выстуджаны спевака:

Як аплакваў сябе ён,
Самога сябе і мяне,
І ўсё чыста, што ў свеце
Камусьці, калісьці міне...

НА АД'ЕЗДЗЕ З ЕНЫ

Не ўчэш болей
з вежы слаўнай
рып ты
Гадзінніка,

і больш не пры табе
Чорт балдавешкай будзе біць
па медным лбе,
Што ўнурвацца не хоча ў манускрыпты,
Якія размалёваны анёл
Трасе, сурова пазіраючы на дол,
Дзе, страціўшы да бібліі піэтэт,
І мы спяшаліся за энцамі ў гаштэт!..

ЗАМАК ШЧАСЛІВАГА ВЯРТАННЯ

Апетых, неапетых
Тут замкаў, дзе ні глянеш,
Ды самы лепшы — гэты,
Шчаслівага Вяртаня!..

У кайданы закуты,
У чорныя калодкі,
Шчымеў я ад пакуты
Паміж палонных продкаў;

Мячы, штыхі, штылеты,
Крывавыя паданні...
О, як сьвітанне, гэты,
Шчаслівага Вяртаня!..

Паркет навакаваны,
У золаце парталы,
Бы князь каранаваны,
Хадзіў я ў пышных залах,

Надзьмутыя партрэты,
Ліўрэяў трапятанне...
Як ты далёка, дзе ты,
Шчаслівага Вяртаня!..

Звінелі вабна лютні
З-пад рук, бялей лілеяў,
Красою абсалютнай
Віталі Ларэлі,

Парыпвалі карэты,
Як горліц вуркатанне...
Чакаў, чакаў я гэты —
Шчаслівага Вяртаня!..

О, шчасце ўсё пабачыць,
Пазнаць усё ў асновах!..
Сябры, чым вам аддзячыць,
Я не знаходжу словаў,

Ды выбачце мне ўсе тут:
Сніць матчы дом расстанне...
Найлепшы замак — гэты,
Шчаслівага Вяртаня!..

МЛЫНОЎ ДАЛІНА

Млыноў Даліна — без млыноў.
Ды Лейтра не сумуе,
Вуркоча ў нетрах туманоў,
Хоць не відно самую.

Дзе млын чарноў, там на сталах
У філіжанках кава...
Што працаўніцаю была,
Не ўспомніць Лейтра нават.

Быў стукат колаў і гудзьба
У сталёнай белае пене,
Тутэйшыя мужыкоў кляцьба,
Пад бізунам цярпенне;

Быў рыцараў-рабаўнікаў
Разбой сярод дарогі:
Галоп раз'юшаных падкоў,
Бацькоў жанок трывогі.

Сум па такім усім, — далоў!
Крыві і слёз даволі!..
Імчы Далінаю Млыноў,
Што іх перамалолі.

Асфальт віецца ў бляску фар,
Усміхаешся ты ціха...
Дзень добры, дружба — наш млынар,
Які не ў дружбе з ліхам!..

«ПАД ЗАЛАТЫМІ ЗОРАМІ»

«Пад залатымі зорамі»,
«Пад залатым ласём»
Сядзім сабе, гаворым мы,
Ядзім сабе і п'ём.

Хлябок — цянюткай столачкай,
Нібыта залаты...
Няхай бы меней золата,
Наварчык — больш густы!..

І чаркі смокчам леніста,
Не росячы раты,
Як быццам трунак пеністы
І той, як залаты!..

Ды, прыказкі не помнячы,
Які з метапаў — чым,
Да залатое поўначы
П'ямо і не маўчым.

Гаштэт стаў, як гасцініца...
Няважна: піва, ром!..
Слоў дружбы залацінкі
Вышэюць каптуром!..

КАЛЯ РАКІ ЧОРНАЙ

Тут, у замку кайзера, была школа СС.

Бласлаўляў
раз'ятраны бег чорнай вады,
Цюрынгскае сутонне навсі елак,
Чарнінік, што лез па крамістых схілах
пад самае неба,
І яшчэ чорныя проймы вокан
У разбураным кайзераўскім замку,
З якіх болей не высюваюцца
Чорныя галовы эсэс!..

БАЛАДА ПРА РАССТРАЛЯНЫ МЕЧ

Касцёл
і сцяна
з чыгуннай плітой.
Рыцар і маці
На сценцы той.

Яго расстралялі
У той, памятны год:
Там, дзе сэрца,
Чарга навілет.
Зляцела й чыгунная галава
(Пад ёй іржавела пасля
трава),
Зляцеў і пудовы
Меч грузны
на брук,
Меч, выбіты ў маці ягонае
з рук.
І сёння з абрубкамі рук яна
Са сценкі касцельнай
адна
відна;
Чыгунных вачэй недаўмее пагляд...
Меч, а не маці расстрэльваў салдат.

Я СЛОЎ НЕ РАЗУМЕЎ...

Я слоў не разумеў, ды разумеў
Гуллівы, як ручай вясновы, голас...
Была за сценкай, ды — як не было
Ніякай сценкі — бачыў, адчуваў я;
Цяплела трубка ад яе рукі,
Ад ціхага і лёгкага дыхання,
А з політылену правадок
Зусім, зусім не абрываўся недзе
Там, дзе прыклаўшы трубку да шчакі,
Яе хтось разумеў далёкі блізік...

Кнігі 1976 года

У «НАВУЦЫ І ТЭХНІЦЫ» — НАВІНКИ

З кнігі, што выйдзе у наступным годзе ў выдавецтве «Навука і тэхніка», безумоўна, асабліва цікавая «Гісторыя беларускай савецкай літаратуры». Гэта — арыгінальнае калектыўнае даследаванне. У ім раскрыты асноўныя тэндэнцыі і заканамернасці станаўлення і развіцця беларускай нацыянальнай літаратуры па шляху сацыялістычнага рэалізму. У выданні маняграфічныя характарыстыкі творчасці пачынальнікаў беларускай савецкай літаратуры, а таксама тых пісьменнікаў, што аказалі прыкметны ўплыў на яе развіццё.

Выходзіць першы том «Этымалагічнага слоўніка беларускай мовы». Ён ахоплівае лексіку па літары «А» і «Б». Змешчаны ўводзіны — «Беларуская этымалогія».

«Вершаваныя жанры беларускага дзяцячага фальклору» — назва кнігі Г. Барташэвіч.

Робота прысвечана аднаму з цікавейшых відаў народнай творчасці — дзяцячаму фальклору, які дагэтуль захоўвае сваю выхаваўчую, эстэтычную і пазнавальную ролю.

Чытачы ўжо атрымалі некалькі кніг з серыі «Беларуская народная творчасць». Цяпер у двух тамах выдаюцца прыказкі і прымаўкі.

«Купалаўскія вобразы па беларускай сцэне» — даследаванне Т. Гаробанкі. У кнізе аналізуецца драматургічная дзейнасць Янкі Купалы на шырокім фоне развіцця грамадска-палітычнага і культурнага жыцця Беларусі. Асноўную ўвагу аўтар удзяляе сцэнічнаму раскрыццю п'ес Купалы на беларускай сцэне.

Выходзіць таксама «Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры». У ёй шырока і

ўсебакова асветляецца шматвекавы літаратурны працэс у Беларусі са старажытных часоў да 1917 года. Даследаванне складаецца з раздзелаў, якія прысвечаны творчасці найбольш вядомых пісьменнікаў.

Даследчыкі, выкладчыкі, лектары, студэнты, работнікі культурна-асветных устаноў з задавальненнем сустрэнуць першы том двухтомнага даследавання «Мастацтва Савецкай Беларусі». У зборнік увайшлі дакументы па гісторыі беларускага савецкага мастацтва, якія адлюстроўваюць палітыку Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада ў вобласці мастацтва, асветляюць гісторыю развіцця ў рэспубліцы нацыянальных тэатраў, кіно, музыкі, выяўленчага мастацтва.

«Паэзія Максіма Багдановіча (суадносіны рацыянальнага і эмацыянальнага)» — кніга

А. Кісліцкай. У ёй разглядаецца своеасаблівае творчасці М. Багдановіча, выяўляюцца асноўныя рысы беларускай паэзіі ў пэрым на адным з самых цяжкіх і цікавых этанаў яе развіцця.

М. Каладзінскі даследуе «Тэатр лялек Савецкай Беларусі». «Станаўленне мастацкага тэатра (структура, стылістыка, майстэрства)» — пра гэта піша В. Нячай. Матэрыялам для аналізу з'явілася структура і стылістыка стужак «Семянаць імгненіяў вясны», «Вашынгтонскі карэспандэнт», «Жыццё і смерць двараніна Чартаханова», «Руіны страляюць» і іншых.

Тым, хто цікавіцца творчасцю народнага песняра Беларусі Янкі Купалы, адрасуецца кніга І. Шарахоўскага «Песняр народных дум». У ёй на вялікім фактычным матэрыяле разглядаецца жыццёвы і творчы шлях Янкі Купалы пасля Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, паказваецца пераход народнага паэта на пазіцыі

сацыялістычнага рэалізму, убагацаючы яго творчасці новымі ідэямі, вобразамі, тэмамі, матывамі.

М. Яніцкая піша пра «Беларускае мастацкае шкло (XVI—XVIII стст)». У кнізе гаворыцца пра галоўныя цэнтры вытворчасці шкла ва Урэчы і Налібоках няперашняй Мінскай вобласці і ў Гродна, аналізуецца творчасць лепшых майстроў гравіраванага шкла.

У рабоце І. Янкіна «Узаемадзеянне рознадыялектных сістэм» у параўнальна-гістарычным плане аналізуецца дыялектычныя дасягненні ў сувязі з асаблівасцямі беларускіх тэрытарыяльных говараў. На вялікім фактычным матэрыяле паказваюцца асаблівасці фанетычнай і марфалагічнай сістэм усходнебеларускіх говараў, іх узаемадзеянні з іншымі гаварамі.

Выдаюцца таксама новыя кнігі па гісторыі, філасофіі, эканоміцы і іншых галінах навукі.

Анеліо Хорхе Кардоса, вядомы сучасны кубінскі пісьменнік, нарадзіўся ў правінцы Лас-Вільяс у 1914 годзе. У сваіх творах, поўных аптымізму, ён усаляе простага чалавека. Зборнікі яго апавяданняў неаднаразова адзначаліся нацыянальнымі літаратурнымі прэміямі. Творчасць пісьменніка атрымала міжнароднае прызнанне і адлюстравана ў перакладах на многія мовы — рускую, балгарскую, чэшскую, румынскую нямецкую і іншыя. А. Х. Кардоса актыўны грамадскі і палітычны дзеяч. Прыязджаў у СССР.

Сёння мы друкуем у перакладзе на беларускую мову яго новае апавяданне са зборніка «Нітка і канат».

ПАМ'ЯТАЕШ, Пеня? Была гарачая пара — ўдарная дзесяцімільённая сафра. Пад пякучым сонцам мы рад за радам валілі трыснёг і перакідваліся словамі. Глынуўшы паветра, на ўсю моц, крычалі адзін аднаму, бо грукат ад ярсыных удараў мачэта стаяў такі, што мог бы заглушыць гом блізкай навалыцы.

Цяпер я ўжо не памятаю, пра што мы гаварылі, толькі ты раптам змоўк і спыніўся. Як зараз бачу тваю нерухомую постаць — ты быццам згубіў нешта і шукаеш, утаропіўшы вочы ў зямлю. Потым павярнуў галаву да вазка, у ценю якога ляжалі твае рэчы, без якіх ты ніколі не выпраўляўся на рубку.

Але, здавалася, усё там ляжало на месцы: пузатая твая гуіра, абшываная мешавінай, напільнік для вастрэня мачэта, пляшка, напалавіну налітая кавай, кубак і папярковы пакецік з цукрам. Потым постаць твая ажыла, і я зразумеў, што нічога ты не згубіў. — Хутчэй натрапіў на нешта ў сваіх думках, якія хаваліся там, пад лбом, што блішчаў ад поту. Ты нахіліўся, укленьчыў, уторкнуў кончык мачэта ў зямлю і абавёрся падбародкам на тыльны бок рукі, што моцна сіскала ручку мачэта.

Мы прыпынілі працу, таму што ты як бы здранцвеў, а я моўчкі стаяў, пазіраючы на цябе. Толькі гарачы вецер шамацеў лісцем. Не ведаю, колькі б часу мы так пастаялі, але ты раптам павярнуў свой вад м'яне і, усміхнуўшыся, сказаў:

— Ведаеце, дружа, я быў баязліўцам...

Шчыра кажучы, у першы момант я сумеўся, быццам забыўся на ўсё, што пра цябе ведаў.

— Не разумею, чаму вы так гаворыце, — прамовіў я. Потым зірнуў на сляды куль на тваіх голых плячах і дадаў: — А Плайя-Хірон, Пеня?

— То было потым. Я гавару пра тое, што было раней.

— А лясы Эскамбрэя — пра іх вы забылі?

— Я гавару пра тое, што было напачат часу раней Эскамбрэя. Мне ж, улічыце, ужо сорок пяць.

Не, я сапраўды нічога не разумею. За твае два месцы, што мы працавалі з табой у адной брыгадзе, мне, здавалася, усё пра цябе было вядома, прынамсі, самае істотнае. Асноўныя факты біяграфіі чалавека даюць магчымасць намаляваць праўдзівую карціну яго жыццёвага шляху. Шмат чаго я чуў пра цябе ад людзей, астатняе — з тваіх уласных вуснаў. Але калі ты сам раскажаш пра падзеі, у якіх адыграў не апошняю ролю, даведзлася больш здагадвацца... У цябе была свая манера раскажаш — самыя сур'ёзныя гісторыі ты любіў шчодро перасыпаць жартамі. Для цябе было вялікім задавальненнем прымушыць слухачоў смяяцца, хай нават з цябе самога, калі галоўным персанажам тваіх расказаў быў ты сам.

Адзін толькі раз ты сказаў мне такое, з чаго ніводзін чалавек не мог бы пасмяяцца:

— У шэсць год я стаў сіратой — ні бацькі, ні маці. Узгаў мяне да сябе дзед, і ў сем год я разам з ім секцуровы трыснёг на ўсёй Кубе. У нас не было нічога — ні сям'і, ні даху над галавой, ні дозшыць ежы.

Але ўсё астатняе, што ты раскажаш, было заўсёды нашпигавана смехам.

А потым на начах, у якім-небудзь заездным доме ты раскажаш і проста смешныя гісторыі са свайго жыцця.

Утра, Ла Грва, Хуліан, Хіні ці хто іншы прасілі цябе раскажаш самую пацешную з іх — пра тое, як ты аднаго разу пабіўся аб заклад на пяць песа.

Уладкаваўшыся над сеткай ад маскітаў, ты пачынаў цудоўна раскажаш, нават без той выразнай мімікі, якая звычайна прыводзіла нас у захапленне:

«Было гэта, калі мы ўжо трыці дзень зарар працягваліся раніцай галодныя — не толькі мы з жонкай, але і дзеці... Хадзіў я, хадзіў і зайшоў у краму, гляджу — адны толькі бананы карлікавыя на прылаўку ляжаць. Не памятаю ўжо хто, але нехта сказаў:

— Калі ты, Пеня, рот разавіш, у момант паўгронкі праглынеш!

— Што ж, зусім верагодна, — адказаваў, і раптам у галаву мне прыйшла бліскучая ідэя, і ўжо замест бананаў я ўбачыў на гронцы зялёненькія паперкі... — Калі ў гэтай гронцы, — кажу, — шэсцьдзесят штук, стаўлю пяць песа, што з'ем іх усё да апошняга.

Анеліо Хорхе Кардоса

— Добра, — кажа гаспадар крамы. — Вось я кладу пяць. Кладзі наверх свае.

Лёгка сказаць — кладзі пяць песа! А дзе іх узяць? Але адступаць было позна, і я рашуча сказаў:

— Ніводнага банана з гэтай гронкі не прадавай, пакуль я не вярнуся з пяццю зялёненькімі, — і выбег з крамы.

А цяпер уявіце: міжсезонне, на трыццаць ліг навокал ніводнай чалавечай істоты, якая б магла пазычыць мне адразу гэтулькі грошай. Адна надзея на майго даўняга сябра — апошняе аддасць, калі ў яго ёсць.

— Вось, трымай, — кажа ён. — Тры мае і два швагеравы. На заўтра ў нас ні сентава...

— Слова даю, праз гадзіну вярну, — адказваю і — бегма ў краму.

Гаспадар паказаў на прылавак пяць папяркаў, я зверху накрыў іх сваімі і працягнуў руку па першы банан, але стары шэльма кажа:

— Стой! Пачакай. Хай гэтыя бананчыкі тут палаяцца, — пайшоў у кладоўку і прынёс гронку з таўшчэзнымі пладамі.

«Што ж, — думаю сям'ю маю голад душыць. Лопну, а куш сарву — на квінтал мукі і бататы».

Крамнік разлажыў бананы акуратненькім штабелем.

— Прыступай, — кажа.

— Прыступаю, — адказваю.

Каб голад свой наталіць, мне б і сарака з лішкам хапіла. Спыраша я еў іх з задавальненнем, толькі ў вачах усё дзеці мае галодныя стаялі. Адзін, два, тры... З пятнаццатага пайшло тужэй. Тым часам гаспадар усё бліжэй падступаў да грошай — быў упэўнены, што я хутка здамеся. Тады я кажу яму:

— Ці ёсць у цябе, Мелкіядэс, вада халодная?

— Прынесці? Адзін збан ці паўтара? — пытаецца, а сам вочы на мяне дупіць ад здзіўлення.

— Пачакай, пакуль адолею саракавы, а тады нясі тры.

— Добра, — кажа, — ты частуйся, а я вады не пашкадую.

І я наліўся вадай, як карабель у час буры. Пасля пяцідзесятага банана расхіліў рэмень. А сябрук мой — ён

таксама прыйшоў у краму, каб паглядзець, чым усё скончыцца, — умольна гэтак кажа мне:

— Забудзь, Пеня, на гэтыя праклятыя грошы, а то вочы з вачіцц выскочаць...

Але я ўсё глытаў і глытаў — здавалася, ужо не бананы, а няньковую вярхоўку: ні смаку, ні паху. Пяцьдзесят восьмы, пяцьдзесят дзевяты... Калі ўціснуў у рот левай рукой шасцідзесяты, я правай пяцідзесяці грошы і прагнуў:

— Мае!

Вось і ўсё. Але з сабою я панёс толькі грошы, а тая шэсцьдзесят бананаў пакінуў за парогам крамы на дарозе, што вядзе ў Гуаройрас».

А вось яшчэ адзін твой расказ, Пеня:

«Ну, скажыце, калі ласка, дзе мог я зарабіць адразу дваццаць песа, каб заплаціць за паездку ў машыне? А мне дзасяраў трэба было дабрацца да Кардэнаса ад таго месца, дзе я батра-

Зарубежнае
АПАВЯДАННЕ

— Прытармазіце, а то праскочым.
— Няважна, — адказвае, — дадзім задні ход.

— Высадзіце мяне тут. Навошта бензін дарэмна трыціць, — кажу, і не даўшы яму слова ўстаіць, дадаю: — Пачакайце, зараз грошы прынясу.

Вылажу з машыны, а вадзіцель усё галавой круціць — вочы мае хоча ўбачыць. А як іх убачыў у гэтую цемру ды яшчэ ў такога чорнага, як я? Шчасце, што на рукі мае не паглядзеў — у правай я трымаў свае дзіравыя чаравікі.

— Не забудзь — дваццаць песа, — нагадвае мне гаспадар машыны.

— Хоць бы і сора! — адказваю я. — З такім бацькам, як у мяне, гэта не праблема.

Вылез і думаю: «У якім-небудзь з гэтых домікаў мог бы жыць мой бацька, каб не памёр». А машына паехала за мной следам і, калі я спыніўся ля аднаго доміка, таксама спынілася.

«Што ж, — кажу я сам сабе, — трэба нешта рабіць», — і пачаў стукіць у дзверы і крычаць:

— Тата! Уставай! Паднімайся! Гэта я — твой сын!

Чую, вадзіцель матор заглушыў. І тут я сарваўся з месца, у момант апынуўся ля паркана, сігануў праз яго і пабег — бег пакуль не апынуўся ў другім канцы гарадка, дзе была бальніца. Круг я зрабіў вялікі, а ўвогуле бальніца была недалёка.

Жонка сказала:
— Я ведала, што ты прыедзеш, у якую б далек ні забраўся».

Так, я шмат што пра цябе ведаў... Яшчэ як ты за два песа цэлы дзень галодны насіўся, бы паліяўчы сабака, па балотах і каналах Сапата, падбіраючы качак, падстрэленых панамі-паліяўчымі з Гаваны, што баяліся прамачыць падэшвы сваіх чаравікаў.

І таму, калі ты сказаў мне раптам, што быў баязліўцам, я напаміну табе пра Плайя-Хірон і лясы Эскамбрэя. Але ты запярэчыў:

— А тады, калі ў мяне і ў галаве не было брацца за зброю, каб заступіцца за сваіх, дзе яна хавалася ад мяне, мая адвага?

— І ўсё ж прыгадай Плайя-Хірон, — упарта паўтарыў я.

Ты на момант задумаўся. Потым імкліва наляцеў на трыснёг. Неўзабаве на вуснах тваіх з'явілася ўсмешка, і ты сказаў:

— Ваша праўда, — і зноў замільгала тваё мачэта.

Ты сек, Пеня, так, як заўсёды гэта робиш: вакол цябе ўзнялася цэлая хмара з абрэзкаў і лісця, быццам на трысняговае поле наляцеў ураган...

Пераклаў з іспанскай
С. ДОРСКИ.

МАРШРУТАМІ ДРУЖБЫ

18 дзён на дарогах Беларусі можна было ўбачыць картэж з сямі аўтобусаў з ланкачнай эмблемай «Дружба». Усюды яго пасажыравы сустракалі ласкавымі усмешкамі, моцнымі спарожнімі поціскамі рук, вясёлымі песнямі.

Каля 200 юнакоў і дзяўчат з 44 краін Еўропы, Азіі, Афрыкі і Амерыкі, што вучацца ў 23 навуковых установах дзясці гарадоў Саветаў Саюза, зрабілі захапляючае падарожжа па маршруту Мінск — Брэст — Салігорск — Светлагорск — Гомель — Магілёў — Горкі — Віцебск — возера Нарач — Мінск. Праехаўшы звыш тры тысяч кіламетраў па беларускай зямлі, яны пазнаеміліся з гісторыяй рэспублікі, поспехамі і працавітага народа.

Замежныя госці наведалі мемарыяльны комплекс Хатынь і Брэсцкую крэпасць-герой, Курган Славы і мемарыял саветска-польскай баявой садружнасці ў пасёлку Леніна, месцы абароны Магілёва і партызанскія базы ў Нарачанскім краі. Пасланцы чатырох кантынентаў пабывалі на фабрыках і заводах у Гомелі і Віцебску, Магілёве і Салігорску, у калгасах і саўгасах Гомельскай і Магілёўскай абласцей.

Пастаянным спадарожнікам аўтапоезда быў інтэрнацыянальны ансамбль палітычнай песні студэнтаў, створаны на базе Маскоўскага універсітэта імя М. В. Ламаносава «Венсэрэзмас» («Мы пераможам»). Творчая біяграфія гэтага калектыву пачалася ў трагічныя дні чылійскага народа.

Маршруты аўтапоезда — гэта маршруты дружбы і ў гэтым вялікай заслуга песні і верша. А. ЮЗЭФОВІЧ, адказны сакратар Мінскага гарсавета па справах замежных навучэнцаў.

СРОДКАМІ НАГЛЯДНАЙ АГІТАЦЫІ

У мінулым годзе Міністэрства культуры БССР, Белсаўпроф і Саюз мастакоў БССР аб'явілі рэспубліканскі агляд-конкурс на лепшае агітацыйна-мастацкае афармленне культурна-асветных устаноў і добраўпарадкаванне прылягаючых да іх тэрыторый. Ніжэй мы змяшчаем матэрыялы аб тым, як праходзіць гэты агляд-конкурс.

ЗМЯСТОЎНА І ДАХОДЛІВА

Жыццё настойліва патрабуе добра наладжанай службы інфармацыі. Працоўныя павінны ведаць пра ўсе важнейшыя падзеі, што адбываюцца ў нашай краіне і за яе межамі. Тут вялікая роля належыць нагляднай агітацыі. А каб яна была дзейснай, неабходна павышаць якасць кожнага плаката, стэнда, выстаўкі, усяго, што павінна паведамляць насельніцству пра новае, перадавое, прапагандаваць лепшыя дасягненні працоўнікоў горада і вёскі.

Улічваючы ўсё гэта, культасветработнікі нашага раёна актыўна ўключыліся ў агляд-конкурс нагляднай агітацыі, абвешчаны Міністэрствам культуры БССР, Белсаўпрофам і Саюзам мастакоў рэспублікі.

Так, пры раённым ДOME культуры працуе мастацкая майстэрня, якая займаецца падрыхтоўкай нагляднай агітацыі для прадпрыемстваў, калгасаў і саўгасаў, устаноў культуры. Афармлены, напрыклад, вялікі стэнд з некалькіх планшэтаў пад назвай: «Дзевятай п'яцігодцы — ударную працу». На планшэтах размешчаны фатаграфіі герояў барацьбы за выкананне сацыялістычных абавязанстваў хлебасобамі і рабочымі прадпрыемстваў раёна.

У большасці клубных устаноў афармлена змястоўная наглядная агітацыя, грэсвечаная 30-годдзю Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне. Скажам, у Навасёл-

каўскім сельскім ДOME культуры вылучаецца кампазіцыя з двух стэндаў. На першым — «Яны змагаліся за Радзіму» змешчана 60 фатаграфій удзельнікаў вайны. На другім — «Ніхто не забыты, нішто не забыта» — 15 здымкаў калгаснікаў, загінуўшых у баях за Айчыну.

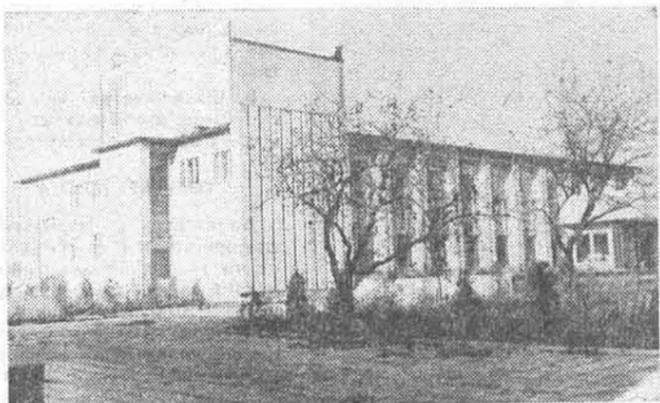
У рабоце па абнаўленню нагляднай агітацыі актыўна ўдзельнічаюць калгасы і саўгасы раёна. Праўленне калгаса «Іскра», напрыклад, паклапацілася пра наглядную агітацыю ў Чэрнікаўскім сельскім ДOME культуры.

У Кукшэвіцкім сельскім клубе аформлены стэнды «Ганаровыя калгаснікі», «Перадавікі сельскагаспадарчай вытворчасці». Работнікі Петкавіцкага клуба калгаса імя Дзяржынскага выставілі стэнд «Наш калгас у дзевятай п'яцігодцы».

Шмат папрацавалі работнікі Негарэльскага гарпасялковага Дома культуры, Чаркаскага сельскага клуба, Дабрынеўскага сельскага Дома культуры.

Конкурс-агляд, які праводзіцца зараз, будзе, безумоўна, садзейнічаць паліпшэнню ідэйна-мастацкага ўзроўню нагляднай агітацыі і яе прапагандысцкай баявасці, яе ролі ў камуністычным выхаванні працоўных.

М. ПРЫЁМКА,
загадчык аддзела культуры
Дзяржынскага райвыканкома.

Цэнтрам новай Сenniцы стаў нядаўна пабудаваны Палац культуры. Гастэлаўцы ганарача гэтым светлым будынкам і ахвотна ідуць сюды адпачыць, паслухаць лекцыю, паглядзець выступленне сваіх аднавяскоўцаў у канцэрце альбо спектаклі.
У новым палацы размясціліся розныя гурткі мастацкай самадзейнасці, спартыўныя секцыі. Тут жа глядзельная зала на 350 месца.
На здымку: Палац культуры калгаса імя Гастэлы Мінскага раёна.
Фота Ул. КРВКА.

...І ПРА ТОЕ, ШТО ПЕРАШКАДЖАЕ

Умоўна ўся наглядная агітацыя ў нашым раёне дзеліцца на тры групы. Да першай адносяцца лозунгі, стэнды, плакаты, што разлічаны на доўгі тэрмін службы. Зроблены яны капітална, на металічных, фанерных і драўляных шчытах, пафарбаваныя, абвіты рознакаляровым матэрыялам з чарчэжамі, малюнкамі, дыяграмамі.

Да другой групы адносяцца такія формы нагляднай агітацыі, якія асвятляюць ход вытворчай дзейнасці гаспадаркі, задачы на год, а плакаты і стэнды расказваюць аб вопыце перадавікоў спарборніцтва. Размяшчаюць яны ў асноўным на рабочих участ-

ках: чырвоных-кутках, механізаваных парках.

Да трэцяй групы адносім усе плакаты, лозунгі, стэнды, якія аператыўна асвятляюць падзеі з жыцця краіны, калгасаў і саўгасаў.

Калі чатырох год назад пры нашым раённым ДOME культуры пачала працаваць першая ў рэспубліцы мастацка-афарміцельская майстэрня. За гэты час вызначыўся стыль, выразна акрэсліліся формы нагляднай агітацыі ў населеных пунктах, клубах, дамах культуры, чырвоных кутках.

Станоўчым з'яўляецца тое, што пры многіх партыйных арганізацыях і саветах

РЭКАМЕНДУЕ МЕТАДЫЧНЫ КАБІНЕТ

Калі вы зойдзеце ў метадычны кабінет Кобрынскага раённага Дома культуры, то адразу заўважыце тут гасціную ўтульнасць: кветкі, часопісы, газеты. З добрым мастацкім густам аформлена наглядная агітацыя. На сценах — маляўнічыя стэнды — «Клуб вытворчасці», «Ідэйна-выхаваўчая работа», «Наглядная агітацыя ў сельскіх клубах», «Выхаванне савецкага патрыятызму і сацыялістычнага інтэрнацыяналізму», «Новыя святы і абрады», «Атэістычная прапаганда». На адным са стэндаў змешчаны здымак, на якім адлюстраваны момант сустрэчы касманаўта Пятра Клімука з землякамі пасля вяртання з космасу. Усе стэнды расказваюць аб тым, як трэба весці ў клубах работу па працоўнаму, ваенна-патрыятычнаму, духоўнаму выхаванню працоўных. Кожны з іх багата ілюстраваны, пад фотаздымкамі зроблены аднаведныя тэкстоўкі.

У метадычным кабінете РДК сканцэнтравана ўся наглядная агітацыя. І зроблена гэта не выпадкова. Метады-

кабінет стаў своеасаблівым вучэбным класам для ўсіх сельскіх устаноў культуры Кобрынскага раёна. Тут сабраны матэрыялы па рабоце з рознымі катэгорыямі насельніцтва. Метадысты, напрыклад, могуць прапанаваць сваім калегам — кіраўнікам сельскіх дамоў культуры сцэнарыі тэматычных вечараў, вусных часопісаў, паказаць альбомы з фотаздымкамі, эскізы афармлення залы і нагляднай агітацыі ў сельскім ДOME культуры, клубе, на прылягаючай тэрыторыі, каццома для ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці.

Марыя Адамаўна Зуева працуе метадыстам РДК ужо 20 гадоў. Ні адно мерапрыемства, якое тут праводзіцца, не прайшло без яе ўдзелу. Яна складае і сцэнарыі вечараў, і вядзе індывідуальныя заняткі з культработнікамі вёскі, і праводзіць гутаркі, і падбірае рэпертуар для мастацкай самадзейнасці, і вучыць людзей практыцы работы ў працоўных калектывах.

— Метадычны кабінет, — гаворыць Марыя Адамаўна, — гэта перш за ўсё лабарато-

рыя, дзе параджаюцца творчыя задумкі культурна-асветнай работы. Затым яны працягваюць жыць на сценах, святках, народных гуляннях. Маладыя работнікі культуры разам з вопытнымі калегамі вучацца тут афармляць наглядную агітацыю, складаць перспектывыя планы работы, пісаць сцэнарыі на мясцовых фактах.

Цяпер, у пару ўборкі ўраджаю, М. Зуева, інструктар РДК Л. Жыгун і метадыст В. Сычова дапамагаюць афармляць у калгасах і саўгасах раёна чырвоныя куткі, палывыя станы, складаюць для трактарных брыгад спісы рэкамендацыйнай літаратуры «У дапамогу механізатару», даюць парады культработнікам як лепш выпусціць «баявыя лісткі», «маланкі», насценныя газеты...

Абагуляючы і перадаваючы вопыт вядучых сельскіх клубаў — адна з галоўных задач метадычнага кабінета. І яе добра разумоюць работнікі Кобрынскага РДК.

В. ГЕДРОЙЦ,
старшы інспектар
Міністэрства культуры
БССР.

КАШТОЎНЫ ВОПЫТ

У выдавецтве «Полымя» выйшлі з друку два буклеты — «Нагляднасць ідэйная і эстэтычная» і «Інтэр'ер літоўскага клуба». Гэтыя работы падрыхтавалі Міністэрства культуры БССР і Рэспубліканскі метадычны кабінет культурна-асветнай работы.

Сама назва буклетаў гаворыць аб тым, што яны закранаюць пытанні, звязаныя з мастацкім афармленнем клубных устаноў і асвятляюць розныя аспекты палітычнага і грамадскага жыцця працоўнікоў беларускай вёскі і іх калег па спарборніцтву — літоўскіх сяброў.

Далёка за межамі рэспублікі вядомы Аб'яднані Дом культуры Быхаўскага раёна. У 13 гуртках народнай творчасці: фальклорна-этнографічным, жаночым хоры, вакальна-інструментальным ансамблём, дзіцячай музычнай студыі, лялечным тэатры, агітбрыгадзе, экскурсійна-турыстычным клубе і іншых — удзельнічае каля 300 жыхароў сяла. І партыйная арганізацыя, і праўленне калгаса «XVIII парт'езд», на тэрыторыі якога размешчана гэта ўстанова культуры, бачаць у

ёй надзейнага памочніка ў ідэйна-палітычнай і культурна-масавай рабоце.

Характэрным у дзейнасці Дома культуры з'яўляецца высокаідэйная, мастацкая і эмацыянальная наглядная агітацыя. Тут яна дзейсная, тэматычная і пераканаўчая. Будынак СДК упрыгожваюць два пано — «Слава Кастрычніку» і «Слава працы». Уздоўж асфальтаваных сцежак — шчыты-плакаты, якія адлюстrowваюць баявую і працоўную дзейнасць жыхароў мясцовых вёсак. На флагаштыку пры ўваходзе ў памяшканне — чырвоны вымпел працоўнай славы. Яго ўзнімаюць у гонар герояў калгаснай вахты.

З улікам высокай агітацыйнай значнасці наглядных сродкаў прапаганды аформлены пакой баявой і працоўнай славы. У ім сабраны матэрыялы пра паздзвігі землякоў у гады рэвалюцыі, грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў, перыяду калектывізацыі і станаўлення народнай гаспадаркі. Пра сённяшні і заўтрашні дзень вясковага жыцця расказваюць

стэнды «П'яцігодка нашага калгаса», «Мы слаборнічаем», «Календар працоўнай славы», «Калгасныя навіны» і інш.

З добрым мастацкім густам вырашаны Інтэр'ер Дома культуры. Тут і дэкаратыўныя пано на тэму жыцця калгаснай вёскі, і фотаматэрыялы аб развіцці самадзейнасці.

Буклет «Інтэр'ер літоўскага клуба» падрыхтаваны разам з Рэспубліканскім метадычным кабінетам культурна-асветнай работы Міністэрства культуры Літоўскай ССР. У яго прадмове адзначаецца, што архітэктурна-мастацкае і дэкаратыўнае афармленне ўстаноў культуры мае вялікае значэнне ў эстэтычным выхаванні працоўных. У клубах і дамах культуры Літвы прадстаўлены табелены, фрэскі, чаканка, скульптура, вітражы, разнастайныя дэкаратыўныя элементы.

Названыя буклеты з'яўляцца каштоўнымі метадычнымі дапаможнікамі пры афармленні сельскіх устаноў культуры нашай рэспублікі.

Мікола СІКЕВІЧ.

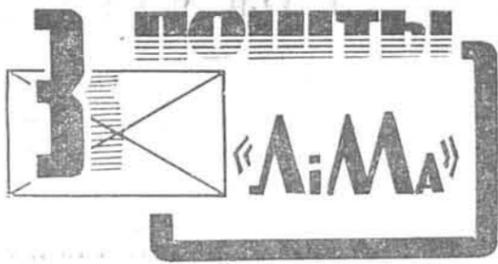
майстэрні маляўніча аформлены чырвоныя куткі на жытэлагадоўчых фермах калгасаў імя Суворова, імя Кірава, «Перамога», саўгаса «Паўднёвы», куткі механізатараў у калгасах імя Леніна, імя Кірава і іншых месцах.

Шмат сіл стварэнню нагляднай агітацыі ў сельскай мясцовасці аддае мастак А. Кіржанаў. Ён выпускае «баявыя лісткі», «календары працоўных спраў», «маланкі». На працягу ўсяго года ён знаходзіцца сярод хлеба-робаў, жывёлаводаў, механізатараў.

Мастацкая майстэрня магла б працаваць з больш поўнай аддачай, калі б некаторыя «дробязі» не тармазілі яе работу. Па-першае, мы не ў дастатковай колькасці забяспечаны неабходнымі матэ-

рыялам: пэндзлямі ўсіх нумароў, фарбамі розных колераў, фанерай, фотаматэрыяламі, тканінай. Па-другое, фоталабараторыя знаходзіцца ў падвальным памяшканні, зручнасцей для работы амаль ніякіх няма. Грымёрная РДК (14 кв. м) зусім не падыходзіць для майстэрні. Тут не могуць адначасова выконваць заказы ўсе мастакі. Калі гэтыя недахопы будуць ліквідаваны, то і паспех, безумоўна, стане больш станоўчым. У калгасах і саўгасах з'явіцца шмат новай, цікавай, змястоўнай нагляднай агітацыі.

І. ХУЗЕЕУ,
загадчык мастацка-афарміцельскай
майстэрні
Гомельскага РДК.

ПАМ'ЯЦЬ НАРОДНАЯ...

Тисячі вялікіх і малых мемарыяльных комплексаў, курганаў, абеліскаў і помнікаў увекавечваюць памяць тых, хто аддаў сваё жыццё за наш сённяшні дзень. Багата такіх святых і на Расоншчыне. 70 помнікаў, абеліскаў, мемарыяльных пліт устаноўлена на месцах былых баёў. Нагадаю толькі некаторыя з іх.

«Неўміручай славе герояў зямлі Беларускай, воінаў Савецкай Арміі і партызанскіх брыгад імя Сталіна, імя Ракасоўскага, 3-й і 7-й Калінінскіх. Вечна жыць вам у памяці народнай». Гэтыя словы высечаны на мармуровай пліце ля ўваходу ў мемарыяльны парк у цэнтры гарадскога пасёлка Расоны. Тут пахавана 1285 герояў. Можна прачытаць імёны воінаў Савецкай Арміі, падпольшчыкаў і партызан, прадстаўнікоў многіх брацкіх народаў Савецкага Саюза.

Нямала яркіх старонак у летапіс гераічнай барацьбы супроць фашысцкіх захопнікаў упісалі жыхары Расоншчыны. З першых дзён акупацыі ў раёне пачалі дзейнічаць падпольныя партыйныя і камсамольскія групы, актыўнымі арганізатарамі якіх былі

афіцэры Чырвонай Арміі, мясцовыя савецкія і партыйныя работнікі.

Расонскі край быў своеасаблівым цэнтрам партызанскага руху. Яго зямля хавала і карміла рускіх, беларускіх, латышскіх народных мсціўцаў. Тут доўгі час дыслацыраваліся брыгады Марчанкі, Фалалева, Пруднікава, Кароткіна, 3-я і 7-я Калінінскія. Сумесныя баявыя аперацыі дапамаглі партызанам ужо к канцу 1942 года ачысціць ад гітлераўскіх акупантаў тэрыторыю на поўначы Беларусі плошчай да дзясці тысяч квадратных кіламетраў. Ад Верхнядзвінска да Невеля, ад Полацка да Ідрыцы і Себежа распрацёрся, як любоўна гаварылі ў народзе, «брацкі партызанскі край».

У гонар гэтай баявой садружнасці ў Расонах узведзены абеліск. На чатырох мармуровых плітах высечаны назвы брыгад, якія дыслацыраваліся на тэрыторыі раёна ў 1942 — 1943 гадах, імёны іх камандзіраў і камісараў.

Актыўныя дзеянні партызанскіх брыгад, спецатрадаў і спецгруп не да-

валі ворагу спакою ні днём, ні ўначы. Колькі мужнасці і адвагі праявілі ўдзельнікі Беніслаўскай аперацыі. У жніўні 1942 года яны падарвалі 110-метровы мост праз раку Дрысу. На чыгуныцы Даўгаўпіс — Полацк на 21 суткі быў затрыман рух цяжкіх праціўнікаў. Неўміручай

славай аявяна імя былога настаўніка Сакалішчанскай школы камсамольца Уладзіміра Хамчаноўскага. Ён прыкрыў адыход таварышаў, якія трапілі ў варажую засаду. Аднаму 22-гадоваму юнаку пасмяротна прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. Яго імя носіць адна з вуліц у раённым цэнтры, а ў вёсцы Пушча, дзе ён нарадзіўся і вырас, устаноўлены абеліск.

Працоўныя раёна свята ўшаноўваюць памяць ахвяр фашызму. У час карных экспедыцый гітлераўцы расстралялі, спалілі і закатавалі 2553 чалавекі, знішчылі 103 вёскі. На могілках вёсак у жалобнай Хатыні ёсць і нашы вёскі, Велле, Баканіха, Гарэлая Яма, Ваўкова, Плігаўкі, Гуйды.

Мінула трыццаць пасляваенных мірных гадоў. Па-маладому расквітнела наша зямля. Пабудаваны вёскі, адноўлены разбураныя калгасы, прадпрыемствы.

Снег сівымі з'явіўся на галовах ветэранаў вайны. Выраслі іх дзеці, гадуюцца ўнукі. Новае пакаленне не бачыла жахаў мінулага. Але яно добра ведае гераічнае мінулае сваёга краю, ганарыцца ім. Патрыятычнаму выхаванню дзяцей,

юнакоў і дзяўчат вялікую ўвагу надаюць партыйныя і савецкія органы, камсамольскія арганізацыі раёна.

Ва ўрачыстыя і адказныя моманты жыцця хлапчужкі і дзяўчынкі, юнакі і дзяўчаты ідуць да помнікаў, каб яшчэ раз пакланіцца людзям, якія аддалі сваё жыццё за іх шчасце, за шчасце будучых пакаленняў. Дзяцей прымаюць тут у піянеры, юнакі, ідуць службы ў Савецкую Армію, прысягаюць на вернасць Радзіме. А малодыя ў дзень вясялля прыносяць на брацкія могілкі кветкі...

Піянеры і камсамольцы не забываюць свой пачэсны абавязак. У паходах па месцах баявой славы бацькоў і дзядоў яны шукаюць імёны раней невядомых герояў. Найбольш тут вызначыліся следчыты Расонскай, Тродавіцкай, Заборскай сярэдніх і Матылёўскай, Сакалішчанскай васьмігадовых школ.

Праводзіцца вялікая работа, каб увекавечыць і добраўпарадкаваць памятныя мясціны баёў, партызанскіх стаянак. У мінулым годзе, у час падрыхтоўкі да святкавання 30-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, у памяць герояў-патрыятаў было адкрыта пяць абеліскаў, на якіх устаноўлены мемарыяльныя знакі. А сёлета гэтая справа набыла яшчэ больш шырокіх размах. На сродкі калгасаў і саўгасаў у раёне пабудавана 11 манументаў і абеліскаў.

Хто змагаўся за шчасце Радзімы і аддаў за яе сваё жыццё не будзе забыты...

А. КАРЖАНЕУСКІ,
загадчык аддзела прапаганды і агітацыі Расонскага РК КПБ.

НОВЫЯ ЭКСПАНАТЫ

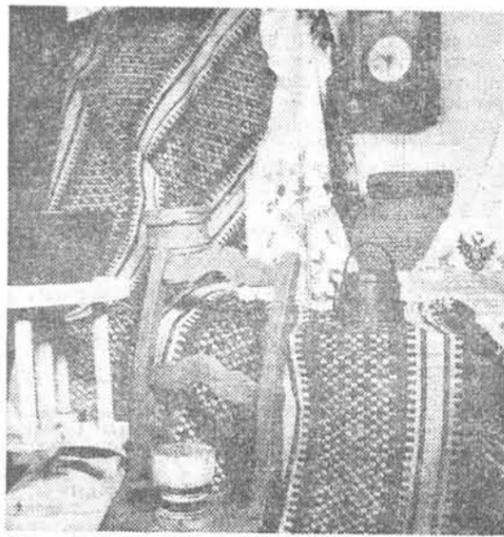
У чэрвені гэтага года Дзяржаўным музеем БССР была праведзена гісторыка-этнаграфічная экспедыцыя ў Мядзельскі і Пастаўскі раёны. Маршрут экспедыцыі праходзіў па жыванісных вёсках і сёлах, ахутаных блакітнай акварэлю азёрных пейзажаў.

Штогод супрацоўнікі музея прывозяць з экспедыцый самабытныя, часам непаўторныя ўзоры ткацкага, ганчарнага і кавальскага майстэрства, прадметы, якія састаўлялі інтэр-

ер сялянскай хаты ў канцы XIX і пачатку XX стагоддзяў.

Так было і на гэты раз. Арыгінальныя вырабы з ільну, раслін і кары дрэў сялянак А. Малько з вёскі Зані Мядзельскага раёна і Н. Аноікінай, якая жыла ў вёсцы Норука, што на Пастаўшчыне, папоўнілі экспанаты музея.

С. МІЛЮЧЭНКАУ,
старшы навуковы супрацоўнік Дзяржаўнага музея БССР.

тэрыя павінна адпавядаць запатрабаваным часу і ў першую чаргу шырока прапагандаваць нашы поспехі, нашы здабыткі.

Вельмі крыўдна, што не заўсёды мастак-афарміцель мае магчымасць справіцца з ускладненымі на яго абавязкамі. Прычына адна. Няма фарбаў, паперы, пэндзляў. Праблема набыцця палатна, фанеры, клей, матэрыялы для грунтоўкі.

Каб мець усё неабходнае, трэба ехаць у Мінск. Добра, калі пашаіце і ты нечакана знойдзеш у магазіне ўсё, што трэба мастаку для работы. Але ж часцей даводзіцца вяртацца з пустымі рукамі.

Зайздросчу бібліятэкам. Забеспячэнне іх неабходнай тэхнікай наладжана цэнтралізавана. Мастакі ж афарміцелі раённых дамоў культуры могуць пра гэта толькі марыць.

Ці нельга зрабіць так, каб і пра нашы патрэбы дбала Галоўнае ўпраўленне рамонтна-вытворчых прадпрыемстваў і забеспячэння Міністэрства культуры БССР, каб мы, мастакі-афарміцелі, не былі ў яго на правах пасынкаў.

Л. ДУБОУСКІ,
мастак-афарміцель.

КРЫТЫКУЕ

Кнігалюбу цяпер нялёгка жыць. Добрую кнігу цяжка знайсці. Часам ходзіш за ёю многа дзён і як бываеш рады, калі яна, жаданая, нарэшце трапляе табе ў рукі. З цікавасцю гарташ старонкі твора любімага аўтара і ракідаеш магазін у добрым настроі.

У мінскім магазіне «Палітычная кніга» вялі-

кая светлая зала. Паліцы, поўныя выданнямі з рознакаляровымі вокладкамі, нібы магнітам прыцягваюць да сябе. Тут не так многа пакупнікоў і можна спакойна «пакапацца» ў кнігах.

На гэты раз маю ўвагу прыцягнула кніга А. Адамовіча, Я. Брыля, У. Калесніка «Я з вогненнай вёскі...». Пра гэта выданне я чула па радыё, чытала ў газетках. Набыла яшчэ «Слоўнік назваў жыхароў ССРС». Задаволеная іду да касы. А на кантролі нікога няма. Касірка гаворыць: «Пакіньце чэк мне і можаце ісці».

— Але ж кнігі трэба загарнуць.

— Тады чакайце кантралёра.

Праз якіх пяць хвілін падыходзіць маладзенькае дзяўчо. Не павітаўшыся, гаворыць:

— Вам што?

— Загарніце, калі ласка, набытыя кнігі.

— Абавязкова загарнуць, а так нельга? — пытае яна.

— Мне трэба весці кнігі ў аўтобусе, а ў мяне сумка поўная... Чаму вы, мілая дзяўчынка, такая няветлівая? Ваш абавязак падзякаваць пакупніку за набытыя кнігі, запрасніць го часцей прыходзіць у вашу кнігарню, скажыце яму, што ў бліжэйшы час да вас наступіць скажам, творы такага і такога беларускага пісьменніка...

— Многа вы хочаце. Кожнаму гаварыць «дзякуй»... А ведаеце колькі ў нас народа?

Неахвотна яна загарнула мае кнігі. «Дзякуй» так і не сказала. А ў магазіне ў гэты час было не больш чым пяць пакупнікоў.

Г. ГВОЗДЗЕВА,
служачка.

ДАДОМУ З КВЕТКАМІ

З наездкі на фестываль дружбы ў братнюю Літву вярнуліся народны ансамбль танца Віцебскага ГДК «Лявоніха» і народны ансамбль песні і танца «Колас» Палаца культуры Віцебскага раёна. 75 салістаў і танцораў прадстаўлялі народную творчасць абласці ў сталіцы Літвы—Вільнюсе, іншых гарадах і населеных пунктах рэспублікі.

Сустрачы самадзейных артыстаў Віцебска з літоўскімі гледачамі адбыліся і ў мінулыя гады. Абодва ансамблі былі гасцямі хлебарабай, маракоў, калектываў прамысловых прадпрыемстваў, студэнтаў. Беларускія танцы «Язвінскія ўзоры», «Чачотка», «Беларуская рапсодыя», «Кругвая кадрыля» асабліва спадабаліся літоўскім сябрам.

М. ІПАЛІТАУ.

РАДКІ З ПІСЕМ

З Венгерскай Народнай Рэспублікі вярнуліся артысты-аматары народнага ансамбля і песні і танца «Малодосць» Віцебскага Палаца культуры бытавога абслугоўвання насельніцтва. Відэафілім у міжнародным аглядае фальклорнага танца сацыялістычных краін. Ансамбль паказаў на конкурсе «Крупчынскую кадрылю», народны танец «Дудары», лірычны карагод «Бачар» і харэаграфічную кампазіцыю «Вяселле на Віцебшчыне». У заключным нумары фестывалю самадзейныя артысты натхнёна выканалі танцавальную сюіту «Добры дзень, вясна» і венгерскі «Чардаш».

За арыгінальнае самабытнае мастацтва і высокую выканальную культуру калектыву ўдастоены прызга «Залаты башмачок» і звання лаўрэата.

К. ТОКАРАУ.

Выстаўка фотадакументаў экспануецца ў Гомельскім філіяле Ін-

тэтуэта тэхнічнай інфармацыі. Экспазіцыя знаёміць са здымкамі з неабавязковых кадараў дакументальных стужак студэнтаў «Беларусьфільм», прысвечаных вызваленню горада над Сожам ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Шырока паказваецца тут сённяшні і заўтрашні дзень Гомеля.

М. ГАТЮКІН.

У калгасах «Кастрычнік», «Вальшавік», саўгасах «Язвінскі» і «Ударнік» Чэрынаўскага раёна працягваюць кіналетарыі. Лекцыі і дыклады, а яшчэ тут выступаюць кіраўнікі і спецыялісты гаспадарак і ўпраўлення сельскай гаспадаркі, суправоджаюцца навукова-папулярнымі і дакументальнымі стужкамі. Паляводам, жывёлаводам і механізатарам паказваюцца фільмы аб перадавых метадах працы, вопыце наватараў вытворчасці, новых перспектываў гатування збожжавых.

І. ЗАХАРАУ.

ЧЫТАЧ

РАСКАЗВАЕ

Агітпункт на калёсах. Гэта, вядома, не навіна. Але яго работа ў гарах дні ўборкі ўраджэна надзвычай карысная. Кожнаму механізатару хочацца ведаць, як працуюць экіпажы камбайнераў у суседніх гаспадарках. Хто сёння наперадзе.

З гэтай задачай, як нам здаецца, нядрэнна справіляецца наш агітпункт. Усё робіцца імгненна, аператыўна. У камбайнераў і шафёраў перапынак. У гэты час дырэктар раённага Дома культуры мастак-аматар Валадзімір Лаўноў разгортвае своеасаблівую экспазіцыю. Два малюнічныя стэндзі. На іх імёны лепшых ударнікаў жыцця. Лічыбы раскажваюць пра вынікі іх работы. Лектар за пяць-сем хвілін робіць кароткую інфармацыю пра найбольш значны падзеі ў краіне, і ў раёне. А пасля дасяга слова песні. Па зыяках перадавікоў самадзейных артыстаў выконваюць іх любімыя творы.

17 гаспадарак у нашым раёне і ў кожнай з іх агітпункт павінаў адзінадва разы. Сёлета многія калгасы і саўгасы раёна справіліся з уборкай ура-

джаю лепш, чым летась. Імёны камбайнераў В. Нікіфарова, У. Котана, У. Сурмана, машыніста збожжатока У. Апаздзенкі сталі вядомы ўсяму раёну.

І немалая заслуга ў шырокім разгортванні саборніцтва на жніве агітпункта на калёсах.

І. ЧАРНЯК,
намеснік загадчыка аддзела прапаганды і агітацыі Чэрынаўскага РК КПБ.

ПРАПАНАУЕ

Працую ў Пухавіцкім раённым Доме культуры. Хто не ведае, колькі клопатаў у мастака-афарміцеля — чалавекі неспакойнай прафесіі. Хочацца, каб установа культуры, у якой ты працуеш, была тым прыягальным цэнтрам, куды ахвотна прыйдуць і пажылога веку чалавек, і моладзь.

Вабіць утульнасць, прыгажосць. Абавязак мастака належным чынам аформіць інтэр'ер, ярка, маляўніча напісаць плакат, афішу. А задумаюць артысты-аматары паставіць спектакль—і ты, мастак, уключаешся ў іх работу: думаеш над эскізамі касцюмаў, дэкарацыі.

Словам, спраў надзвычай многа. Наглядаючы агі-

„НАСТАЎНІК, ВЫХАВАЙ ВУЧНЯ...“

ЯК ВЯДОМА, пастаова ЦК КПСС «Аб літаратурна-мастацкай крытыцы» адзначала сур'езныя ўпущэнні крытыкі, якія ў многім абумоўлены недахопам кваліфікаваных кадраў, адсутнасцю ва ўніверсітэтах і гуманітарных ВНУ неабходных умоў для спецыялізацыі студэнтаў і аспірантаў у галіне крытыкі.

Што ж зроблена і робіцца для выпраўлення гэтых недахопаў у нас у рэспубліцы, у прыватнасці, у кансерваторыі?

Увага кафедра была накіравана на выразнае метадычных, творчых і практычных задач. Адкрыты новыя базы вытворчай практыкі студэнтаў — музычназнаўцаў у рэдакцыях рэспубліканскіх і абласных газет, на радыё і тэлебачанні (на жаль, практычна ў гэтых установах арганізацыя на асабістых дагаворных асновах і не ўзаконена распрацаваным Міністэрства культуры БССР), распрацаваны метадычныя запіскі да праходжання гэтых відаў практыкі.

Пачынаючы з 1974 года па ініцыятыве кафедры для студэнтаў — музычназнаўцаў уведзены лекцыйны курс па метадалогіі, гісторыі і тэорыі музычнай крытыкі. Для замацавання практычных навыкаў, атрыманых на лекцыйным і семінарскім курсах па музычнай крытыцы, студэнты найроўваюцца ў рэдакцыі газет «Советская Белоруссия», «Знамя юности», «Вечерні Мінск». Пад кіраўніцтвам супрацоўнікаў аддзелаў гэтых газет студэнты знаёмяцца са спецыфікай рэдактарскай работы, выконваюць творчыя заданні, рыхтуюць і публікуюць рэцэнзіі на канцэрты прафесіянальных

і самадзейных калектываў і оперныя спектаклі, артыкулы-агляды пра фестывалі, агляды мастацтва, нарысы, творчыя партрэты.

Трэба адзначыць, што вучэбныя планы кансерваторыі, зацверджаныя ў 1967 годзе (па іх цяпер вучацца студэнты II—V курсаў), і новыя вучэбныя планы 1974 года (яны ўведзены для першага курса) не поўнасцю забяспечваюць умовы для развіцця ў студэнтаў-музычназнаўцаў навыкаў музычна-крытычнай работы. Чамусьці вучэбныя планы, якія ўключылі курс па метадалогіі, гісторыі і тэорыі крытыкі, рэгламентуюць праходжанне гэтай дысцыпліны толькі на IV курсе. Яны прадугледжваюць падрыхтоўку музычных крытыкаў на аддзяленнях музычназнаўства толькі на працягу 2—3 семестраў. А студэнты іншай спецыяльнасці ў кансерваторыі навучаюцца сваёй прафесіі на працягу пяці гадоў.

Многасць, вядома, залежыць ад таленту студэнта, схільнасці да музычна-літаратурнай работы. Важную ролю мае і час, на працягу якога адбываецца выхаванне студэнта-крытыка. Нельга абыйсці і без стварэння ў ВНУ — у акадэмічнай групе, на аддзяленнях, факультэце і на кафедрах — пэўнай творчай атмасферы для развіцця музычна-літаратурнага таленту студэнтаў. Адно несумненна — фарміраванне будучага крытыка ідзе на працягу ўсіх пяці гадоў навучання. Добра, калі з першага курса яго прыцягваюць да творчай работы ў насценным дру-

ку. Яшчэ лепш, калі не толькі спецыяльныя кафедры гісторыі і тэорыі музыкі ўдзельнічаюць у гэтым працэсе, а ўсе прафіліруючыя кафедры. Бо падрыхтоўка крытыкаў — гэта ж частка грамадска-палітычнай практыкі нашых студэнтаў, якая цяпер шырока развіваецца.

Важна арыентаваць студэнтаў на публікацыю ў перыядычным і насценным друку артыкулаў, звязаных з актуальнымі пытаннямі сучаснага савецкага і замежнага мастацтва, артыкулаў аб выканаўчым майстэрстве, аб дзейнасці опернага тэатра і філармоніі.

Добра было б для студэнтаў старэйшых курсаў у індывідуальныя планы па курсу «спецыялізацыя» ўключыць распрацоўку і публікацыю (у насценных газетах, крытычных бюлетэнях ВНУ або ў перыядычным друку) на працягу навучальнага года двух-трох артыкулаў праблемнага характару па пытаннях сучаснага мастацтва, творчасці беларускіх кампазітараў. Як карысна для моладзі, напрыклад, асвятленне такіх тэм, як стан опернага жанру, масавай і эстраднай песні ў рэспубліцы, работа музычных тэатраў і іншых творчых калектываў, напісанне творчых партрэтаў кампазітара або выканаўцы. Аспіранты ж арыентуюцца на абавязковую публікацыю артыкулаў у перыядычным друку.

Асабліва важна роля ў выхаванні крытычных навыкаў у студэнтаў належыць студэнцка-

му навуковаму таварыству. На яго пасяджэннях надвычай плённымі бываюць абмеркаванні тэатральных і канцэртных прэм'ер, потных выданняў і кніг пра музыку, гістарычных матэрыялаў...

Развіццё творчых здольнасцей студэнтаў, іх крытычнага мыслення непарыўна звязана з навуковай работай. Мы намагаемся ўсёляк заахвоваць і развіваць імкненне да навуковага даследавання студэнтаў, іх удзел у гарадскіх, рэспубліканскіх і ўсесаюзных конкурсах, у рабоце тэарэтычных канферэнцый. Практычна кожны студэнт-музычназнаўца абавязаны займацца навуковай работай. Мабыць, поспеху ў гэтым кірунку садзейнічала б форма абароны на кафедрах курсавых работ з дакладам студэнта і папярэднім рэцэнзаваннем курсавой работы педагогам або самімі ж студэнтамі. А як многа даюць будучым спецыялістам навуковыя камандзіроўкі студэнтаў для работы ў музеях, архівах, экспедыцыях!

Нямала зроблена ў гэтым кірунку ў кансерваторыі. Амаль штогод тут праводзіцца канферэнцыя.

У мінулым годзе, напрыклад, былі праведзены дзве навукова-тэарэтычныя канферэнцыі: адна была прысвечана творчасці Я. Цікоцкага, другая — тэме «Гісторыя і сучаснасць». У гэтай канферэнцыі ўдзельнічалі прадстаўнікі 13 кансерваторый краіны (было зачытана

38 дакладаў). Нашы студэнты прынялі таксама ўдзел у навуковых канферэнцыях у Маскве, Повазібірску, Рызе, Кіеве, Таліне. 22 навуковыя студэнцкія работы былі прадстаўлены на ўсесаюзны конкурс па праблемах грамадскіх навук, гісторыі ВЛКСМ і міжнароднага маладзёжнага руху. Усе яны ўдастоены дыпламаў. На рэспубліканскай конкурсе навуковых работ студэнтаў кансерваторыі прадставіла 21 работу.

Неацэнную дапамогу ў развіцці навыкаў музычна-мастацкай крытыкі музычназнаўцаў можа аказаць Саюз кампазітараў БССР. Мы рэкамендуем студэнтам рэгулярна наведваць творчыя сходы саюза, канферэнцыі і пленумы. Гэта намагае бліжэй пазнаёміцца з работай нашых кампазітараў і крытыкаў, з жыццём усяй кампазітарскай арганізацыі. Многасць можа даць стварэнне пры СК БССР маладзёжнай секцыі крытыкаў, якая б аб'яднала найбольш ініцыятыўных студэнтаў і маладых педагогаў, што прывялі асабліва цікавае да музычнай журналістыкі.

Прапановы па гэтым пытанню, якія недарэзва выкаваліся на творчых сходках нашага саюза, накуль што не рэалізаваны.

Як ужо ўказвалася, падрыхтоўка высокапрафесіянальных музычназнаўцаў з'яўляецца важнай часткай грамадска-палі-

Месца падзей — Лялькаград

ПЕСА Л. МІЛЕВА «КАЛІ ЛЯЛКІ НЕ СПЯЦЬ» У БЕЛАРУСКІМ ДЗЯРЖАВНЫМ ДРАМАТЫЧНЫМ ТЭАТРЫ ІМЯ ЯКУБА КОЛАСА

У гэтым калектыве складзена добрая традыцыя: вучні сярэдніх і старэйшых класаў школ горада сістэматычна прыходзяць сюды на адкрытыя ўрокі па эстэтыцы. Заслужаны дзеяч мастацтваў БССР С. Казіміроўскі расказвае ім пра эстэтычныя ўзаемаадносіны мастацтва і рэчаіснасці, пра спецыфіку і прыроду мастацтва ўвогуле і тэатральнага мастацтва ў прыватнасці. Потым адбываецца прагляд і абмеркаванне аднаго са спектакляў коласцаўцаў.

На гэты раз школьнікаў чакаў сюрпрыз: менавіта на іх суд тэатр вырашыў вынесці свой новы спектакль па п'есе балгарскай пісьменніцы Леды Мілевай «Калі лялкі не спяць», перакладзенай (упершыню ў нашай краіне!) на беларускую мову пісьменнікам Ванкарэмам Нікіфаровічам.

Замест звычайных тэатральных званкоў вясёлу і шумлівую дзіцячую публіку супакойваюць музычныя акорды своеасаблівых «пазыўных» — першая і не апошняя знаходка ў гэтым спектаклі рэжысёра і аўтара музыкі Б. Насоўскага. Падобны да гукаў дзіцячай катрыні, такі ўступ адрозна ўводзіць гледача ў атмасферу вясёлага снічнага відовішча. Пад гукі імклівай уверцюры выбягае акцёр, які на вачах у дзяцей пераапрацавае ў насячым клоўна Жыўкі, і запрашае ўсіх паглядзець, што адбываецца ў незвычайным ляльчым горадзе. Нерухомыя лялкі калі парталяў сцэны ажываюць, і пачынаецца казаная гульня, якой неўзабаве за-

хоплены ўсе дзейныя асобы ў спектаклі, а разам з імі — і глядач...

Леда Мілева, вядомая ў Балгарыі дзіцячая паэтэса і драматург, выявіла ў гэтай п'есе сваё выдатнае адчуванне спецыфікі развіцця казанай фавулы і псіхалогіі юнага чытача і гледача. Здавалася б, у творы ёсць усе атрыбуты, неабходныя для нават залішняй драматычнасці дзеяння: каты-разбойнікі разам з Сарокай-белабокай выкрадаюць з Лялькаграда прыгожую ляльку Ружу, марак Буран ідзе спачатку ў разведку, а потым прапаноўвае смелы план нападу на ўзброеных разбойнікаў. У п'есе знаходзім і парадыйна-гратэскавую сварку ў логава катой, і пагоню, і бойку ў фінале за выратаванне Ружы. Аднак, на нашу думку, не гэта самае галоўнае ў творы Л. Мілевай, вельмі светлым, празрыстым, у якім пануе атмасфера сапраўднай дружбы і ўзаемадапамогі, добрых і шчырых ўзаемаадносін. Смеласць і згуртаванасць дапамагае героям — Бурану, Жыўку, пажарніку Агняну, Мядзведзю, Матрошцы з яе дочкамі, нягледзячы на пэўныя «чалавечыя» слабасці кожнага, перамагаюць ўсе цёмныя і змрочныя сілы і застаюцца так патрэбнымі дзецям — лялькамі, «хаці і з чалавечымі сэрцамі», як прызнаецца ў фінале Ружа.

Менавіта з такога разумення асаблівасцей п'есы і зыходзіць настановачны калектыв, шукаючы аднаведнае музычнае, снічнае і мастацкае рашэнне спектак-

ля. Малады мастак Д. Мохаў знайшоў даволі ўдалае спалучэнне кубікаў і цацак у ляльчым горадзе, якое дазваляе эфектна маніпуляваць светлом, рабіць самыя нязначныя змены (мішэні замест дрэва з яблынкамі, грамафон замест каруселі са стужкамі). Хвіліна — і мы ўжо не ў Лялькаградзе, а ў логава катой альбо на пляцоўцы каля фантана. І ўсё тут разлічана на кемлівасць і творчую фантазію юнага гледача — дзецi, безумоўна, прыдуманую і адноўчы увесё патрэбны «дэкарацыйны» фон і адпаведныя «квіццёвыя» рэаліі месца і абставін падзей.

Кожная лялька да таго ж мае сваю ўступную песню, музычную тэму. Кампазітар (ён жа і рэжысёр) разам з акцёрамі праз песенькі выўляе характар герояў, пераважна ў гумарыстычнай форме, і гэта адрозна вынімае ў гледача сімпатыі да іх. Ды і дарослым, мабыць, ацэняць дасціпныя прыёмы такога прадстаўлення персанажаў. Вось Матрошка (артыстка Л. Пісарава) спявае і вучыць сваіх дочак хадзіць, знаходзячы адпаведную пастытку і рухі. Жыўка ў вынананні В. Цыткова спявае пра тое, які ён спрытны і хуткі. Агнян, ролю якога выконвае А. Харневіч, нагадвае ўсім, што «дастаткова адной запалкі, каб успыхнуў пажар» і «калі нехта закрывае, значыць — там ужо гарыць». Мядзведзь (артыст Я. Шыпіла) выхваляецца тым, што ён самы дужы: «Як іду па гушчары — разбіваюцца зяры». І толькі марак Буран (артыст Б. Сяўно) маўчыць да пары, да часу, а потым, усючышы на звычайную ляльчыную гушчалку, якая адрозна ператварылася ў «карабэль», расказвае сваім суседзям-лялькам пра жахлівыя буры, што бываюць на моры, аб тым, як тады патрэбна сапраўднае смеласць і адчуванне плячэ сбра, бо ратуе нас толькі дружба і

ўзаемадапамога... А потым лялька Ружа (артыстка Т. Мазур) дорыць коннаму прыгожую каларовую стужку, і ўсе спяваюць і кружацца ў імклівым карагодзе.

Індывідуалізацыі вобразаў і моўнай характарыстыцы снічных персанажаў спектакля спрыяе добры пераклад на беларускую мову, зроблены з арыгінала В. Нікіфаровічам, якому ўдалося знайсці для кожнага героя адпаведныя беларускія ідыёмы і словазлучэнні, асабліва ў песнях.

Дык жа не ўсё так бесклапотна і вясела ў Лялькаградзе. З'яўляецца Сарока-белабока (артыстка Т. Шапалава), якая першая нападохлада тутэйшых жыхароў, а за ёй — каты-разбойнікі:

Сцэна са спектакля. Фота С. КОХАНА.

Мурмяў, Мур і Мяў. У вырашэнні амаль усіх сцен з кататамі рэжысёр і акцёры дамагліся найбольшай выразнасці і ансамблевасці. Як гэта ні парадасалана, яны вельмі сімпатычныя, гэтыя каты (Мурмяў — артыст А. Кацельнікаў, Мур — В. Дашкевіч, Мяў — В. Петрачкава). І тут, безумоўна,

і тануюць, сварача, ганююцца адзін за адным, і ўсё гэта выконваецца з добрай парадыйнасцю, нават грацыёзнасцю. Адна з найбольш іскравых удач у гэтай групе — работа актрысы В. Петрачкавай. Яна стварае зусім нечаканы з пункту гледжання элементарнай логікі развіцця падзей вобраз катая-баззіліца, які выпадкова трапіў у банду Мурмяў, і робіць гэта з выразнай акцёрскай іроніяй, надзвычай пластычна і дакладна.

У цэнтры спектакля — вобраз адважнага марака Бурана, які стварыў Б. Сяўно. Ён выразна перадае характар персанажа, пастытку рухаў, паходку, ды і пачуццё закаханасці ў ляльку Ружу.

Уважліва псіхалогія ўспрыняцця юнага гледача. Каты разам з Сарокай спяваюць Арыст сустрэў нечаканую для сябе ролю ва ўзбраенні поўнай прафесіянальнай тагоўнасці.

Як арганічна яго Буран паводзіць сябе ў фінальнай сцэне бойкі, з вялікай выдумкай і фантазіяй пастаўленай

тычнай практыкі. У гэтай сувязі, апрача адзначаных форм работы з маладымі крытыкамі, важным уяўляецца ўдзел студэнтаў у рабоце факультэта грамадскіх прафесій. Тут можна арганізаваць карэспандэнцый пункт або секцыю «Грамадскі карэспандэнт». Да работы якой прыцягваюць не толькі студэнтаў-музыкантаў, але і студэнтаў выканаўчых кафедр.

Надышла пара ўключыць у вучэбны план музыкантаў таякія профілі, як — «музычны крытык», «музычны рэдактар радыё і тэлебачання», «музыкантаў-лектар». Вельмі пажадана ўключыць у вучэбны курс музыкантаў таксама семінары «Пытанні выканаўчага майстэрства і мастацкай інтэрпрэтацыі твораў» (маецца на ўвазе азнаямленне студэнтаў — будучых крытыкаў — са спецыфічнай выканаўчага мастацтва ўсіх профіляў, уключаючы аркестр, намерны ансамблі, духавыя інструменты і інш.), «Прынцыпы музычна-рэдакцыйнай работы на радыё і тэлебачанні». Мы будзем знаёміць студэнтаў з работай рэжысёра на радыё і тэлебачанні, з прынцыпамі складання музычных сцэнарыяў, агучвання радыё і тэлеперадач. Гэта пашырае ўяўленне будучага спецыяліста аб практыцы.

Комплекснае вырашэнне пытанняў выхавання музычных крытыкаў у кансерваторыі патрабуе сур'ёзнага падыходу да праблем падрыхтоўкі вучняў у сярэднім звяне — музычных вучылішчах. Паводле нашых назіранняў, на тэарэтычных аддзяленнях музычных вучылішчаў перабудова вучэбнага працэсу ў святле настановаў ЦК КПСС адбываецца марудна.

Многае з таго, аб чым гаварылася вышэй у дачыненні да музычнай ВНУ, можа быць выкарыстана і ў вучэбна-педагагічным, выхаваўчым працэсе ў музычных вучылішчах.

У выглядзе... запаволенай кінадыміі (ранід) балетмайстрам К. Ласкары! А колькі дасціпнага гумару ў вялікай драўлянай лыжцы, якую, як стрэльбу, трымае Матрошка — Л. Нісарава ў канцы першага акта, супакойваючы глядачоў: «Не бойцеся, дзеці, Матрошка на сваім пасту!»

Аднак не ўсё ў спектаклі «Калі лялькі не спяць» аднолькава добра задумана і выканана. Сяжам клоун Жыўка ў п'есе — такая ж значная фігура, як Ружа і марак Буран; у коласаўцаў Жыўка з'яўляецца перад пачаткам спектакля на авансцэне, пераапрацаецца ў касцюм клоуна, звяртаецца да глядачоў, абвешчваючы тое, што зараз адбудзецца (нібы тлумачыць ім правілы гульні), а потым ён быццам бы адыходзіць у цень. Яго вобраз не атрымлівае развіцця, і ён выглядае ў спектаклі іншародным, пасіўным. Рэжысёр і артыст В. Цвяткоў, не знайшлі для яго лініі паводзін адпаведных рухаў, жэстаў, актыўных праяў характару. А ў самым пачатку спектакля ён жа, знаёмчыся з лялькамі, гаворыць: «Я — Жыўка, я жывы, як спружына». А дзе ж тая «жывасць»? Запраці глядачоў у гульнію, а сам схваўся, знікі большай актыўнасці хацелася б бачыць і ў характары Ружы, якую іграе артыстка Т. Мазур; рэжысёр разам з ёй варта падумаць пра больш выразны, эмацыянальны малюнак паводзін.

Запрашаючы школьнікаў прыняць удзел у абмеркаванні спектакля, галоўны рэжысёр тэатра С. Казіміроўскі падкрэсліў, што гэта — эксперыментальная работа маладога рэжысёра і кампазітара Барыса Насоўскага, які на інцытыўе камсамольскай арганізацыі паставіў раней казку В. Зіміна «Жылабыла сыраежка», а цяпер — п'есу Л. Мілевай. Гэты эксперымент на стварэнне музычнага відовішча ў значнай ступені ўдаўся. Ды і наогул спектакль «Калі лялькі не спяць» — цікавая старонка ў летапісе беларуска-балгарскіх літаратурных і культурных узаемасувязей.

Вольга КУЗНЯЦОВА.

Тут, бадай, асабліва неабходна ўзмацніць работу па развіццю агульнакультурнага ўзроўню навучэнцаў і творчых навыкаў, самастойнасці мыслення, што перш-наперш выўляецца ў выкананні навучэнцамі курсавых работ. Усё гэта лшчэ не стала прадметам асаблівых клопатаў педагогаў. І як вынік — нізкія веды абітурыентаў на прыёмных экзаменах у кансерваторыю па важных прадметах. Так, напрыклад, з 29 абітурыентаў, якія трымалі экзамен у мінулым годзе па «сачыненню» (пісьмовы разбор музыкальнага твора), амаль палова навучэнцаў з заданнем не справілася.

Актывізацыі творчай навуковай работы ў музычных вучылішчах маглі б садзейнічаць штогодні навуковыя канферэнцыі навучэнцаў і педагогаў, агляды-конкурсы на лепшую курсавую работу. Шмат навуцальнага, напрыклад, далі навукова-метадычныя канферэнцыі навучэнцаў і педагогаў музычных вучылішчаў і агляд-конкурс на лепшую курсавую работу навучэнцаў «Тэарэтыкаў», якія праводзіліся ў мінулыя гады.

Час патрабуе ад кансерваторыі сур'ёзных намаганняў па арганізацыі вучэбна-выхаваўчага працэсу, пошуку новых форм і рэзерваў у справе фарміравання будучых крытыкаў, удасканаленню ўжо знойдзеных. Многае з таго, аб чым гаварылася вышэй, рэалізавана або рэалізуецца ў штодзёнай творчай практыцы кансерваторыі. Але яшчэ больш трэба зрабіць. Выхаванне музычных крытыкаў у сценах ВНУ павінна быць мэтанакіраванае, насіць комплексны характар і стаць важнай часткай усяй сістэмы падрыхтоўкі спецыялістаў.

Г. ГЛУШЧАНКА,
кандыдат
мастацтвазнаўства.

АДРАСАВАНА УСЯМУ СВЕТУ

У праграмах Галоўнай рэдакцыі публікацыя на зарубежных іраны Беларускага радыё значнае месца аддаецца матэрыялам аб сёняшнім стане літаратуры і мастацтва распаўсюду. У апошні час перад мікрафонам выступалі з чытаннем сваіх твораў Р. Бародулін, А. Бачыла, А. Кобец, Філімонава, Р. Ныхай, У. Паўлаў, А. Савіцкі. Пра тэроў сваіх дакументальных працаў, пры іх прыгожым спрысе ў аўдыянальным годзе дэпартамент літаратуры і мастацтва прысвечыла выступленне аспіранта Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута М. Жабіскага. Старшыня Беларускага аддзялення УААН В. Хорсун паведаміў зарубежным слухачам пра пачатак дзейнасці гэтай арганізацыі. «Новыя ў сёняшній самадзейнасці» — тема гутаркі, якую праводзіў навуковы супрацоўнік АН БССР Ю. Сохар. Журналіст-міжнароднік А. Стук расказаў бачыць пазытыўнай і публіцыстычнай творчасці лаўрэата Ленінскай прэміі, народнага наста Беларусі Пётрусі Броўкі.

В. ЛІПЕНЬ.

ФАКТЫ, ПАДЗЕІ, НАВІНЫ

У ГОРАДЗЕ НАД ДЗВІНОЙ

Спектаклем «Рэха Бранскага лесу» па п'есе С. Шарова ў Віцебску адкрыў гастролі Бранскі абласны драматычны тэатр. Гасці паказваюць віцебчанам свае лепшыя работы — «Чыліска трагедыя» Ю. Чапурына, «Пан бургамістр» П. Лучына, «Арыстакраты» М. Пагодзіна і іншыя спектаклі.

НА СЦЭНЕ НАРОДНАГА

Рэпертуар Острынскага народнага тэатра Шчучынскага раёна папоўніўся новай пастаюнай — спектаклем «Толькі адно жыццё» па п'есе А. Маўзона. Паставіў яго галоўны рэжысёр тэатра А. Барысевіч. Острынскі народны тэатр — адзін са старэйшых самадзейных драматычных калектываў вобласці — хутка адзначыць сваё трыццацігоддзе. У яго рэпертуары каля дваццаці п'ес. З поспехам ідуць на яго сцэне «Прымані» і «Раскіданае гняз-

до» Я. Купалы, «Трыбунал» і «Лявоніха на арбіце» А. Манякіна, «Ганна» У. Галубка.

ПЕРШЫ СПЕКТАКЛЬ

Прэм'ерай спектакля па п'есе Т. Ян «Твае шаснаццаць» паведаміў аб сваім нараджэнні маладзёжны тэатр, створаны пры Барысаўскім Доме культуры імя М. Горкага. Стваральнікі і ўдзельнікі тэатра — маладыя рабочыя прадпрыемстваў горада, вучні старэйшых класаў і прафесіянальных вучылішчаў.

КАНЦЭРТЫ ЮНЫХ

Пры Гомельскім абласным Доме настаўніка пачаў працаваць дзіцячы ансамбль мастацкай самадзейнасці. Першы яго канцэрт пасляхова прайшоў у прафіланторыі настаўнікаў Гомельшчыны, які размешчаны ў вёсцы Васілеўка, і ў бліжэйшых піянерскіх лагерах.

БЕЛТА.

ІНТРЫХІ ДА ПАРТРЭТА

...ЧЫТАЕ Мікалай АНЦІПАЎ

Слова «дыктар» чалавек цяпер чуе часцей за многія іншыя азначэнні, нават часцей за слова «рэпарцёр», бо і зробленае самым аператыўным журналістам перадае ў эфір па радыё і тэлебачанню дыктар. Такая прафесія! І, здаецца, кожны ведае, якая яна і які яе змест. І ўсё ж даволі часта чуеш аб ёй павярхоўныя і прыблізныя меркаванні.

Спытайце аб гэтым дыктара Беларускага радыё Мікалая Дзямянавіча Анціпава і вы пачуеце:

— Увогуле скажаць аб гэтым словам — цяжка. Бо ў нашай дыктарскай рабоце шмат чаго знаходзіцца для ўзбагачэння сваёй душы, і для аддачы нечага залаветнага слухачам. Парадокс: чытаеш чужы тэкст, паўтараеш чужыя думкі, а справа — родная табэ...

...Перш за ўсё — аб аддачы. Амаль 25 гадоў працуе Мікалай Дзямянавіч дыктарам. На радыё ён апынуўся не выпадкова: юнацкае жыццё яго звязана з тэатрам. У Чырвонай Арміі запявалам і ў страі, і ў час адпачынку быў малады бач Анціпаў. Пасля ён — саліст ансамбля народнай песні Беларускага танца Дзяржаўнай філармоніі. Пачалася цікавая, хваляючая работа па ўдасканаленню акцёрскага майстэрства, пастаюцы голасу, стварэнню рэпертуару. Ды — гримнула вайна.

Я распытвала былога танкіста, цяпер майго калегу па рабоце на радыё, як ён ваяваў, што адчуваў тады, якія баявыя падзеі памятае. Ён, чалавек вельмі сціплы, гаворыў каротка:

— Усё было. Два разы ў танку гарэў. Быў некалькі разоў кантужаны, паранены... Аднак папрацаваў добра. І перамога прыйшла. І жывы, як бачыце...

Мяне кранае ў маім субяседніку і яго стрыманасць, за якою ўгадваецца вялікі жыццёвы вопыт, і напоўненае глыбокім зместам лаканічнае слова «папрацаваў...». Мабыць, і пра сваю дзейнасць у тэатры ён таксама скажаў бы: «Папрацаваў...».

Яго і тады запрашалі чытаць перад мікрафонам. Галоўны рэжысёр радыё, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР П. Дзінілаў заўважыў здольнага акцёра. Мікалай Анціпаў становіцца прафесіянальным дыктарам.

Ёсць. Гэта яны зведалі на асабістым вопыце.

Сябры Мікалая Анціпава расказваюць, якімі нялёгкамі былі для яго, пачынаючага, першыя гады дыктарскага станулення! Але ён сфарміраваўся ў адну з вядучых фігур нашага калектыву. Добрыя прыродныя дадзеныя, сакавіты, прыгожы голас, стрыманы тэмперамент, арганічны інтанацыі беларускай мовы, адчуванне пафасу воль гэтага перадачы...

Пераканаўча гучаць у Мікалая Анціпава і строга афіцыйныя матэрыялы, і ўрачыстыя рэпартажы, і тыя радзімарысы, якія вымагаюць строгай дакументальнасці, і, разам з тым, жывыя акцёрскія фарбаў. Ён — удзельнік святочных перадач аб парадах і дэманстрацыях на Цэнтральнай плошчы Мінска. Нярэдка менавіта яго голас гучыць у самым ўрачыстым хвіліны свята.

У фондах радыё ёсць нямала пастановак, кампазіцый і літаратурных перадач з удзелам М. Анціпава. Некаторыя з іх адзначаны дыпламамі і ганаровымі граматамі.

Акцёрская работа М. Анціпава ў эфіры сведчыць аб яго здольнасці ўвасабляць характары моцных, цільных, гераічных людзей. Нават назвы радыёпастановак, у якіх ён удзельнічаў як выканаўца ролей і чытальнік, гавораць самі за сябе: «Міхайла Ламаносаў», «Мікалай Гастэла», «Нестар Сакалоўскі». А ўдзел у радыёпастаюнах «Дрыгва» Я. Коласа, «Свізьянка» А. Міцкевіча, «Сэрца на далоні» І. Шамякіна... Ці ж пералічыць усё, запісанае на магнітную стужку, што прагучала ў эфіры, што

прывнесла вялікую эстэтычную асалоду слухачам! Дапамагае і былы тэатральны вопыт, набыты ў стварэнні псіхалагічна-глыбокіх, адзначаных рысамі арыгінальнага характару вобразаў.

Цяжка гаварыць аб чытальніцкіх вартасцях дыктара ў адрыве ад канкрэтных тэкстаў. У дадзеным выпадку трапіла гучыць прымалю: «Лепш адзін раз пачуць...» Кожны тэкст перад выхадом у эфір Мікалай Дзямянавіч абавязкова рыхтуе. Чытае «сам сабе», памятае асаблівасці. А гэта ўжо творчы працэс: спачатку прымусіць сябе быць і выканаўцам, і слухачом!

Наш калега М. Анціпаў валодае і такой неабходнай для дыктара якасцю, як пачуццё меры. Не ў яго звычайны фарсіраваць гук, хаця пры такім выразным і моцным голасе іншаму дыктару цяжка было б утрымацца, каб не «прадэманстраваць» сябе. Сціпласць ва ўсім, адсутнасць ілжывага пафасу — вось што ўласціва майму старэйшаму калегу. Чаму я падкрэслваю — адсутнасць: яго, пафасу, і не павінна быць! Так то яно так, але прырода даравання, характар голасу і, што самае складанае, традыцыйная манера чытання перад мікрафонам, ставяць перад намі свае межы. Побач з Анціпавым працуеца спакойна, добра — ён адчувае партнёра, не «цісне» сваёй галасовай фактурай, тон яго радзімарозмовы сучасны, гаваркі, даверлівы. Ён умее ў час перадачы тактоўна дапамагчы, калі хваляванне апаювае кога-небудзь з нявольных. Мне і цяпер падабаецца, як ён у час перадачы мерна так «прадырыжыруе» рукою (калі ты нечакана «спатыкнешся» на якім слове), як бы сказаў табе: «Спакойна...» І робіцца сапраўды спакійнай, чымсьці добрым асортвае цябе ад гэтага жэсту.

Неяк у перапынку паміж перадачамі мы разгаварыліся: што перш-наперш трэба ўлічваць пачынаючым, маладым дыктарам?

— Не цурацца ніякай дыктарскай работы! Любіць аднолькавай любоўю і мастацкую, і музычную перадачу, і звычайную аб'яву: «Гаворыць Мінск!»... Нават калі трапляюцца толькі інфармацыйны матэрыял, ці праграма перадач, ці невялікі канцэрт ў эфір, — скажаў Мікалай Дзямянавіч.

Каб навучыцца гэтаму, варта браць прыклад і з яго, М. Анціпава, чалавека, які мае права на мужнае, важнае і выразнае слова ў эфіры перад неабсяжнай аўдыторыяй.

Ада КАЛАМІНСКАЯ,
дыктар Беларускага радыё.

ПАЛАНЕЧКА — вялікая вёска якіраз на паўдароце паміж Мірам і Баранавічамі. У цэнтры вёскі, на ўзгорку, стаіць прыгожы белакаменны будынак мясцовай школы. Дырэктар школы Сямён Арцёмавіч Белік раскаваў мне, што быў час, калі школа лічылася адной з лепшых у Баранавіцкім раёне, сюды ездзілі дэлегацыі пераймаць вопыт.

Цяпер у Паланецкую школу ездзяць толькі праверачныя камісіі. У гэтым годзе іх пабыло ўжо дванаццаць. З райкома партыі, з райана, аблана і іншых арганізацый.

Што ж здарылася? Калі б існаваў прыбор для вымярэння палалу чалавечых страстей, дык тут бы ён, навіштал барометра, устойліва паказваў бы навалыцу. Вось ужо некалькі гадоў адсюль, з Паланецкай школы, ва ўсе канцы — у міністэрствы, партыйныя органы, народны кантроль, рэспубліканскія і цэнтральныя газеты — ідуць пісьмы, найчасцей ананімныя, дзе віраўніцтва школы, асобныя настаўнікі абвінавачваюцца ў самых цяжкіх грахах.

Вопытны чытач у гэтым месцы, мабыць, уздыхне: маўляў, зноў пра злоснага ананімчыка, які тэрарызуе калектыву. Што і казаць, тама не новае. Але ў дадзеным выпадку ўсё адбываецца не па «традыцыі». Ахвар тут няма. Бо сённяшня «ахвяра» ананімкі заўтра строчыць у тую ж інстанцыю пісьмо на свайго крыўдзіцеля, Ланцужова рэакцыя. А прычыны адзін — ты на мяне, я на цябе. Барацьба ідзе з пераменным поспехам, і пераможцаў пакуль не выяўлена. А дзеці, школьнікі? Бо псіхалагічны клімат, які папуе ў педагогічным калектыве, натуральна, не можа абмяжоўвацца сценамі настаўніцкай ці дырэктарскага кабінета. Гэтым паветрам дыхаюць усе 500 вучняў школы.

Сямён Арцёмавіч раскавае мне пра апошнюю ананімку, якую яму даслалі на рэагаванне з райана. Ананімка напісана дзіцячым почэркам, апавядаецца ў ёй пра амурныя пахаджэнні адной з настаўніц.

— Але ж гэта агідна, — не магу стрыманацца.

Дырэктар хітравата прыжмурвае вока:

— Ты не менш, пра настаўніцу ўсё праўда...

Пачынаю загадвацца, што ахвяра ананімкі з таго, другога, антыдырэктарскага лагера. Але і там не застаюцца ў даўгу. Пішуць ананімкі, часам таксама дзіцячымі рукамі, на настаўнікаў, якія, так сказаць, падтрымліваюць дырэктара. Адной з іх Сямён Арцёмавіч абурася асабліва. Мала таго, што яна была брудная па зместу, дык што ні слова, то граматычная памылка.

— Вось як яна дзіцей вучыць, — сказаў ён, і было незразумела, што маецца на ўвазе, — ці непісьменнасць, ці змест ананімкі.

Мне давалося правесці ў школьнай канцылярыі не адну гадзіну, выслухоўваючы тлумачэнні і скаргі мясцовых педагогаў. Заходзілі па адным, моцна прычынішы дзверы і азіраючыся, быццам нехта за імі цікуе.

Дык, можа, спрэчкі паміж настаўнікамі выдуцца на вялікім рахунку, мо вырашаюцца вельмі прынцыповыя пытанні?

Вось сядзіць перада мной адна з актыўнейшых вытрывацельск антыдырэктарскай «кааліцыі», выхавальніца інтэрната Вера Лук'янаўна Карпава.

— Больш за ўсё тут муціць вяду, — шэптам паведамляе яна, — настаўніца беларускай мовы і літаратуры Валянціна Аляксееўна Кісель. А ведаеце чаму? Хоча, каб яе муж Сільвестр Ільіч, ён у нас выкладае рускую мову, стаў дырэктарам школы — замест Сямёна Арцёмавіча. Вось і капае пад яго. Пры гэтым не грэбуе ніякімі метадамі.

— Напрыклад? — цікаўлюся я.

— Вера Лук'янаўна падніма-

е нал. Толькі адкрывае яго на іншай старонцы.

— Вось, зірніце, — паказвае мне палым. — Гэта роспіс дырэктара. Ён забраў гадзіны ў другой беларускамоўнай Аляксандры Пятроўны і аддаў іх сваёй жонцы. А калі тая захварэла, дык сам яе падмяніў, хоць беларускай мовы яна не ведае... Аляксандра Пятроўна паспрабавала было скардзіцца, дык тут такое пачалося, такое на яе ўзвалі...

Гісторыя Аляксандры Пятроўны Г. была мне вядома яшчэ да прыезду ў Паланечку з яе пісьма ў рэдакцыю. Гісторыя непрыглядная і, магчыма, не варта было б яе паўтараць на старонках газеты, калі б не была яна ў раўным сэнсе характэрнай для гэтай школы і вась ужо колькі часу не займала галовы не толькі нас-

ла бок Аляксандры Пятроўны, частка — яе працуйніка.

Мне давалося размаўляць з Ханцэвічам, Папярэдне дырэктар даў яму выдатную характарыстыку: маўляў, добра малое, уся наглядная агітцыя зроблена яго рукамі. Мо гэта і праўда. Але, відаць, наватце настаўнік, педагог вымагае значна большага, чым проста добрае веданне свайго прадмета. Які ж прыклад можа падаць сваім вучням гэты, з дазволу сказаць, педагог? Ён і пры мне гаварыў агіднасці пра Аляксандру Пятроўну, не разумеючы, што наогул гэта не памужыніску, што так гаварыць пра жанчыну можа толькі разбэшчаны чалавек.

Па вядомых прычынах мне не хацелася гутарыць на ўсё гэтыя тэмы з вучнямі. Але атрымалася так, што раптам перада мной за сталом апынулася бялая дзяўчынка, якая адрэамен-

зрабіла? У час урока падняла ўвесь клас заганыць уласнае свінцо ў хлесту. А муж не, Сільвестр Ільіч, калі працаваў дырэктарам вичэрний школы, выдаваў фіктыўныя даведкі аб сканчэнні 10-ці класаў. Цяпер яго справай займаюцца следчыя органы...

Слухаю яго і ўспамінаю, як тая ж Валянціна Аляксееўна нашэптвала пра М. Гамзу, што ён у рабочы час ездзіў праводзіць пляменніка і там п'яніставаў.

Але годзе... Пералік гэтых узаемных абвінавачванняў можна працягнуць бясконца.

...Цяпер шмат гавораць і пішуць пра псіхалагічны клімат у калектыве. Чалавек можа шчасліва жыць і працаваць на зямлі ў розных кліматычных умовах. Можна прывычыцца да арктычнага холаду і афрыканскай спекацы. І тут, і там мы не адчуваем сябе безбароннымі. Але што рабіць, калі арктычны холад б'е не па скуры, — па сэрцы, б'е, хоць за анном свеціць ласкавае сонейка? Што рабіць, калі спякота сціскае грудзі ў пакоі, дзе на Цэльсію не больш васьмідзясяці градусаў?

Псіхалагічны клімат, Пацяне яе быццам абстрактнае, яго не вызначылі канкрэтнымі лічбамі. І тым не менш, ад псіхалагічнага клімату залежыць жыццяздзейнасць калектыву.

Каэфлікт у Паланечцы выклікае асабліваю трывогу яшчэ і таму, што адбываецца ён у педагогічным калектыве. Можна дакладна вызначыць, колькі зерня ці бульбы не дабрала палыводчая брыгада ў выніку дрэннай працы. Як жа вызначыць урон, які наносіць выхаванню вучняў гэтай міжусобнай калатні ў настаўніцкай?

Дзіўную пазіцыю ў адносінах да абстаноўкі, якая стварылася ў Паланецкай школе, займае Баранавіцкі раённы аддзел народнай асветы. Праўда, інспектары райана не раз правяралі арганізацыю вучэбнага працэса ў школе, адзначалі, што ўзровень ведаў многіх вучняў пакае жадаць лепшага, але глыбей ніхто, як кажуць, не кашуў. Унікнуць у вытокі гэтага не жакадаў.

На сцяне настаўніцкай у Паланецкай школе вісць плакат са словамі С. Макаранкі: «Толькі жывы прыклад выхоўвае дзіцей, а не словы, няхай самыя добрыя, але не падмацаваныя справай».

Так і хацелася многім з насельнікаў гэтага пакоя падвесці за руку да плаката і сказаць: «Чытайце!»

М. ЗАМСКІ,
спец. нар. «Літаратуры і мастацтва».

Паланечка — Мінск.

ПІСЬМО ПАКЛІКАЛА У ДАРОГУ

КАНФЛІКТ У ПАЛАНЕЧЦЫ

еца і дзе да шафы, дзе ляжаць класныя журналы. Кладзе адзін з іх перада мной.

— Пацікаўцеся адзнакамі майёй дачкі па беларускай мове...

Адзнакі не вельмі. Пераважна тройкі.

Мая субседніца пераможна паглядае на мяне.

— Зразумелі?

— Не, — шчыра прызнаюся я.

— Дык у яе раней ніжэй чацвёркі не было па беларускай мове. А ў дзесятым тройкі ды двойкі. Чаму? Таму што Кісель помсціць мне. Я ўжо і ў раён хадзіла. На мясцом падавала...

Пазнаёміўся я і з Валянцінай Аляксееўнай Кісель. Немаладая ўжо, вельмі прадстаўніча жанчына ў строгім чорным гарнітуры. Тонка ўсміхнулася.

— Здагадваюся, аб чым тут дакладвала Вера Лук'янаўна. Што стаўлю неадвальнаючы адзнакі дачцы, каб адпомсціць ёй, маці? — Дастае з партфеля сшытак. — Вось, пацікаўцеся, якое сачыненне напісала гэтая вучаніца.

Сачыненне сапраўды слабае.

— Зразумелі? — пытаецца Валянціна Аляксееўна.

— Колькі гадоў вы вучыце дачку Карпавай? — пытаюся я.

— Пяць, — адказвае Кісель.

— А якія былі ў яе адзнакі раней?

— Ведаю, ведаю, пра што пытаецца. — усміхаецца мая субседніца. — Чула ўжо гэтыя папρόкі. Маўляў, чаму ў малодшых класах па майм прадмеце ў яе былі лепшыя адзнакі? Ну дык вось, скажу шчыра — завывшала. А цяпер сказала сабе — годзе... І наогул, чым паказваць палымі ў мой бок, хай лепей на сябе паглядзіць.

Валянціна Аляксееўна ідзе да шафы і прыносіць знаёмы ўжо мне класны жур-

таўнікаў, але і вучняў.

Аднойчы, вяртаючыся з сямейнай дадому позна ўвечары, Аляксандра Пятроўна заўважыла, што шыбы ў акне не дома выняты. Калі жанчыны зайшлі ў хату, дык знайшлі пад ложкама знаёмка — выкладчыка малывання і чарчэння школы М. Ханцэвіча. Здзіўленая гаспадыня пацікавілася, што ён тут робіць, але той, нешта прамармытаўшы, кінуўся прэч з хаты.

Згодна слову Аляксандры Пятроўны, пасля гэтага «візіту» з шафы зніклі пяцьсот рублёў. Настаўніца падала ў суд. Ёй адмовілі ў іску з-за адуэнтнасці доказаў. Але потым пачалося самае агіднае. Аднойчы сын Аляксандры Пятроўны, шасцікласнік, прыйшоў са школы дамоў у слязах і сказаў, што М. Ханцэвіч на ўроку раскаваў пра маці брудныя рэчы, і ўсе дзеці рагаталі.

Можна зразумець абурэнне Аляксандры Пятроўны, але, разам з тым, выклікае жаль, што яна не знайшла нічога лепшага, як у тым жа класе, пры тых жа дзецях, прысвяціць значную частку ўрока асобе таго ж Ханцэвіча, не саромеючыся пры гэтым у выбары характарыстык.

І пайшло, і паехала. Частка настаўніцаў, вучняў (падкрэсліваю — вучняў) прыня-

далася вучаніцай дзесятага класа ды яшчэ і брыгадзірам школьнай навучальна-вытворчай брыгады Ірынай Званко.

Таксама як яе папярэднікі, палыхліва азіруючыся на дзверы, яна скорагаворкай раскавала, што вучні школы летасе вырошчвалі ў мясцовым калгасе 2,5 гектара буркакоў, а ў справадзачы пайшло 50 гектараў, і іх нават паказвалі па абласным тэлебачанні...

— Мне загадалі, каб я гаварыла пра 50 гектараў, і я гаварыла, хоць было вельмі сорамна, — апусціўшы вока, ледзь чутна вымавіла дзяўчынка. — І яшчэ я хачу сказаць, што Валянціна Аляксееўна Кісель ставіць правільныя адзнакі Людміле Карпавай, так лічаць усе вучні нашага класа.

Не ведаю, якім чынам візіт да карэспандэнта гэтай вучаніцы стаў адрозна вядомы і дырэктару, і загадчыку навучальнай часткі Мікалаю Уладзіміравічу Гамзе.

— Яе навучыла гаварыць гэтая Кісель, — сказаў мне Мікалаю Уладзіміравіч. — Вам лепей было б пагаварыць з майёй дачкой, яна б сказала ўсю праўду. — І тут жа: — А Валянціна Аляксееўна, ведаеце, што аднойчы

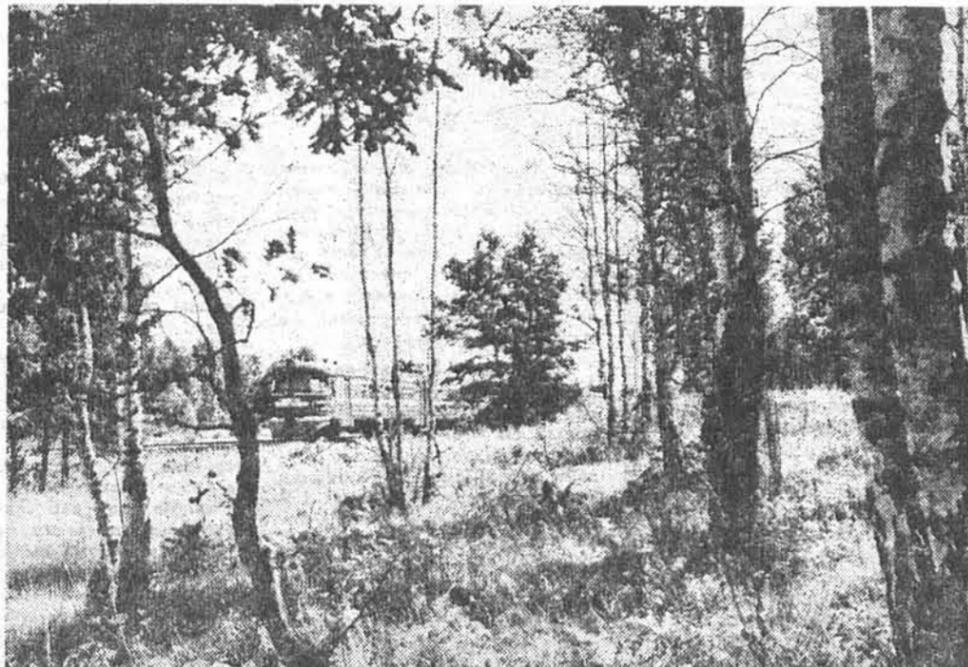
ЗАХАПЛЯЮЧАЯ ПАЕЗДКА

Група школьнікаў Гродзенскай вобласці вярнулася з захапляючай паездкі ў Польшку Народную Рэспубліку. Каля мясяца правялі дзеці ў лагеры акаруговага ўпраўлення дзяржаўных лясоў, які знаходзіцца на беразе малыўнічага возера Лашмяды ў вёсцы Малінаўка.

У час адпачынку работы зра-

білі экскурсіі ў Варшаву, Беласток, Кенціцын, Алеца і іншыя населеныя пунты, удзельнічалі ў фестывалі савецкай песні. Сярод пераможцаў фестывалю тры беларускія школьнікаў — Таня Клімовіч, Наташа Палішчук і Наташа Мірановіч, якія выканалі песні савецкіх кампазітараў.

БЕЛТА.

РАНИЦА.

Фотаацюд Ул. КРІВА.

ГУМАННАЯ СИЛА МУЗЫКИ

225-я гадавіна з дня смерці вялікага кампазітара Іагана Себастыяна Баха — 28.7.1750 г. — у Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы адзначаецца і шматлікімі выкананнямі яго твораў, і сьвятковымі выступленнямі (напрыклад, Міжнародны фестываль у Лейпцыгу), і дыскусіямі аб светапоглядзе і творчасці выдатнага музыканта.

Жыццё простых людзей і іх песні — з'явіліся крыніцай гуманнай сілы музыкі Баха, пашырэння і паглыблення мастакоўскіх эмоцый.

«Бах валодае выключна новай, тэарэтычна смелай думкай выкладання, багаццем музычных камбінацый, паўнатай ідэй, творчым драматызмам і велізарнай жывасцю, абшырным планам форм, пастаянным пошукам новага, дагэтуль неведомага багацця творчай задумкі, чаго не было ў яго папярэднікаў», — так характарызуе кампазітар і музыказнаўца Эрнст Герман Майер творчасць вялікага майстра.

Ужо ў гады знаходжання ў Веймары, дзе Бах з 1708 года быў арганістам пры двары і намермузыкантам, яго творы вылучаліся наватарскай тэндэнцыяй. Ад італьянцаў ён пераняў кантабле і перанёс яго ў выглядзе своеасабліва іранічнай, пшчотнай, мяккай мелодыі ў палітру арганнай музыкі. Ужо тут заўважылі аб сабе вялікі кампазітар Асвентіцтва, папярэднік класікі.

Пасля 1717 года, калі Бах быў капельмайстрам у Кётэне, ён інтэнсіўна займаўся асноўнымі пытаннямі сваёй творчасці, аб чым сведчаць перш за ўсё яго слаўныя творы для ўрокаў на клавіры. З «Кніжыцы для клавіра» для падрастаючага старэйшага сына Вільгельма Фрыдэмана выйшлі пазней інвенцыі, прэлюдыі і фугі «добра тэмпераванага клавіра» і, нарэшце, сюіты. Да гэтых, багатых творчасцю гадоў, належыць і шэсць слаўных «Брандэнбургскіх канцэртаў» — самы значны ўклад Баха ў інструментальную музыку.

З 1723 года Бах знаходзіўся на пасадзе кантара Томас-хора і першыя гады свайго жыцця ў Лейпцыгу прысвяціў, адначасова са сваёй абавязковай дзейнасцю ў Томас-царкве, стварэнню кантат. І ў гэтым жанры ён паказаў сябе смелым наватарам — наблізіў царкоўную кантату да оперы. Вялікія творы, такія як «Пасія па Іаану» і «Пасія па Матфею» былі напісаны на працягу першых пяці гадоў жыцця Баха ў Лейпцыгу.

Пад канец дваццятых гадоў Бах узяў на сябе кіраўніцтва «Калегіум музыкум». Апрача таго, ён спрабаваў пашырыць кола свайго дзеяння за межы горада Лейпцыга. Асабліва яркім быў тады жыццядасны і народны твор «Сялянская кантата» (1742 г.)

У ГДР Баха ўшаноўваюць і ацэньваюць як гения, з якога пачаўся вялікі век нямецкай класічнай музыкі. У канцэртных праграмах яго творчасць займае дастойнае месца. Асабліва любімы і інтэнсіўна займаецца ёю Томас-хор у Лейпцыгу. У перадачах тэлебачання і радыё гучаць яго вялікія музычныя творы для галасы. Узорныя выданні нот і дакументаў выдавецтвамі, а таксама выданне творчасці Баха на пласцінках «Этэрна» садзейнічаюць знаёмству шырокіх колаў насельніцтва з мастацкай і духоўнай спадчынай майстра.

Горад кірмашоў — Лейпцыг, дзе Бах быў і працаваў 27 гадоў і дзе ён пахаваны, стаў цэнтрам міжнароднага даследавання творчасці Баха. З вялікай падтрымкай з боку дзяржавы захоўваюцца і іншыя памяткі мінскага, у тым ліку і дом Баха ў Эйзенаху, які з год у год наведваюць усё больш людзей.

(Панарама ГДР.)

Год Ганса Хрысціяна Андэрсана

Сёлетні год аб'яўлен у Даніі «Годам Ганса Хрысціяна Андэрсана» ў сувязі са 100-годдзем з дня смерці гэтага сусветна вядомага пісьменніка-гуманіста, якога спадчынецца ў жыцці. За 70 гадоў жыцця Г. Х. Андэрсан паспеў паспрабаваць пера ў самых розных літаратурных жанрах — паэзіі, драме, рамане, падарожных нарысах. Але, мабыць, нідзе так ярка ні праявіліся яго дэмакратычныя погляды, цудоўны талент апавядальніка, любоў да простых працаўнікоў, як у неўміручых казках, што належыць да лепшых дасягненняў даўняй рэалістычнай літаратуры XIX стагоддзя.

Ганс Хрысціян Андэрсан нарадзіўся 2 красавіка 1805 года ў горадзе Адэнсе ў сям'і шаўца. 14-гадовым падлеткам накіраваўся ён на пошукі шчасця ў Капенгаген. Муніка прайшоўшы праз усе выпрабаванні, ён закончыў гімназію, а затым і ўніверсітэт, у час вучобы ў якім і пачалася яго літаратурная дзейнасць. У 1835 годзе выйшаў першы зборнік казак Андэрсана, які назаўсёды праславіў яго імя. З таго часу пісьменнік амаль штогод выпускаў невялікія кніжкі казак, што складалі асноўную частку яго літаратурнай спадчыны.

У родным горадзе пісьменніка, у доме, дзе ён жыў, з 1908 года працуе музей, экспанаты якога расказваюць пра жыццё-

вы і творчы шлях аўтара незабыўных «Дзюймовачкі», «Брыдлага качаняці», «Стойкага алявінага салдаціка» і мноства іншых казак. Геранія адной з іх — русалачка — стала неад'емнай часткай і адной з прыгажосцей дацкай сталіцы. Бронзавая скульптура русалачкі ўстаноўлена ля галоўнага прычалу горада — Лангелане, любімым месцы адпачынку і прагулак жыхароў Капенгагена.

Дом-музей Андэрсана штогод наведваюць да 150 тысяч чалавек. На яго стэндах — творы пісьменніка, выданыя на многіх мовах, у тым ліку і на рускай. У нашай краіне яны выходзілі вялікімі тыпакамі на 32 мовах народаў СССР.

Да 100-годдзя з дня смерці Г. Х. Андэрсана прыурочаны міжнародны фестываль мультыплікацыйных і плёнчых фільмаў на тэмы казак пісьменніка. У ім прынялі ўдзел 16 краін, у тым ліку Савецкі Саюз.

Казкі Андэрсана вучаць людзей любіць жыццё, прыгажосць і прыроду, праслаўляць працалюбства і мужнасць простых людзей, ілюміруюць насілле, несправядлівасць і хцівасць. Таму яны знаходзілі і знаходзяць шляхі да сэрцаў шырокіх народных мас.

В. КУМАЧОУ,

карэспандэнт ТАСС.

Капенгаген.

РАЗАРЫЙ У ПЛОЎДЗІВЕ

У азнаменаванне Міжнароднага года жанчыны ў Плоўдзіве — другім па велічыні горадзе Балгарыі ствараецца паркарэзавы, шэфства над ім узла гарадская камсамольская арганізацыя. Кожны дзень у разарый для апрацоўкі ілумбаў прыходзяць мала-

дзёжныя брыгады, яны абкопваюць, палюць і паліваюць кветкі. Спачатку ў разарыме было высаджана 155,589 калій — столькі, колькі ў Плоўдзіве налічвалася жанчын па стану на 8 сакавіка гэтага года. У далейшым колькасць руж тут дасягне 500 тысяч.

ТАСС.

«ЗНАЎЦА» ГІСТОРЫИ

Селівон Лукіч Бульбей
Ведае багата.
Не спрачацца лепей з ім.
Бо заб'е цытатай.
Дзе было,
Калі было,
З кім было
І як там —
Абаронца яры ён
Гістарычных фактаў.
Паўсвінтосаў Агапей,—
Ён сцвярджае, — гений,
Парасёнкаву кахаў,
Дзюдзікаву меней.
Селівон Лукіч Бульбей

Бедае багата.
Не спрачацца лепей з ім,
Бо заб'е цытатай.
Дзе было,
Калі было,
З кім было,
І як там —
Абаронца яры ён
Гістарычных фактаў:
Хто дзе чарку з кім падняў,
Хто дзе з кім абедаў...
Каб вучыўся крыху больш
Менш такога б ведаў.

Рыгор ЯУСЕЕУ.

Васіль МАРТЫНАУ

ВЫПАДАК З КРЫТЫКАМ

Быў дзіваком да сівізны,
Усіх вучыў, сам не вучыўся,
Шукаў у кнігах глыбіні.
А сам на мелкім утаніўся.

ДАР БЕЗДАРА

Бездар часта мае дар —
У талент скіраваць удар.

ЗАПАВЕТ ГРАФАМАНА

Любым дзеткам і жонцы
Парасці
Ды сябрам па яру—мой наказ;
Бо й Парнас без мяне —не
Парнас.
Пахавайце мяне на Парнасе,
Пераклад з украінскай.

НІ ПУХУ, НІ ПЕР'Я

«Ганарлівы сучок» — назва ніжкі Пятра Сушко, якая нядаўна папоўніла бібліятэку «Вожыка». Зборнік у аўтара першы, але мы смела можам сказаць, што ён наш стары знаёмы. Такі ўжо зайздросны лёс у сатырыкаў і гумарыстаў: скажуць яны слова, глядзіш — з вуснаў у вусны перадаецца. А верш надрукуюць, дык са сцэны загучыць, а потым, чаго добрага, звонкай прыпеўнай на вясновых вячорках разальецца.

А смяцца П. Сушко ўмеє. Ой, як умеє!

У сатырыка-гумарыста дарога не заўсёды прамая, бывае і цяжкая. Важна аднак, самому аўтару ніколі не забывацца, што смех — не грэх. Насмяляўшыся ўдоставіць, калі яшчэ быў студэнтам, П. Сушко, узяўшы з сабой паўніоткую торбу дасціпных жартаў, накіраваўся ў міёрскую раённую газету «Сцяг працы», куды яго «папрасілі» паехаць членамі размеркавальнай камісіі.

У Міёрах усё зразумелі па-свойму. На жарты падлі! Калі ласка, цягні куток сатыры і гумару, а мы... пасмяёмся. П. Сушко «цягнуў».

Потым быў ён карэспандэнтам у «Віцебскім рабочым», рэспубліканскай газеце «Звязда». Усюды яго смех сустракалі з радасцю, толькі, мабыць, нідзе не аднесліся да яго так... сур'ёзна, як у... «Вожыку», дзе П. Сушко працуе цяпер. Тут пер'

рад ім сапраўды раскрылася шырокае поле дзейнасці. Бяры камандзіроўку ў любую вобласць, у любы раён, крывікуй падхалімаў, бюракратаў, дэбашыраў і п'яніц і дапамагай нам змагацца з тым, што перашкаджае руху наперад.

І ён крывікуе — една, наступальна. Ён усміхаецца, шчыра, па-сброўску. Уменне прыкмятаць камічнае ў жыцці і рэзка бачаваць аб'екты сатыры — гэта, безумоўна, талент. А такім талентам валодае П. Сушко, у чым і пераносіць яго першая ніжка. У ёй шмат твораў: баен і вершаваных гумарэсак, маналагаў і карацелек. Сярод іх літаратурныя пароды, і нават «Міні-рэцэнзія». Апошняя, як быццам спецыяльна напісана для «Парнаскай усмешкі»:

Па-першае,
Пісана вершамі,
Па-другое,
Выданне недарагое,
Па-трэцяе,
Добра пералеплена,
Па-чацвёртае,
Сон агортвае.

Тэма, пракаветашня, аднак актуальная, і раскрыццё яе ланкічнае, але — на ўзроўні. Наогул П. Сушко адчувае час, і гэтае тонкае адчуванне дазваляе яму заўсёды ісці ў нагу з... часам.

Як бачым, хоць ніжка і першая, аднак удалая. Пажадаем аўтару па традыцыі: ні пуху, ні пер'я!

ЯВА І МАРА

У народзе кажуць, у жыцці — «лета бяжыць у скокі». Вада на Мінскім моры захаладзела, і суботыяй ці нядзельнай раніцай калі прыгарадных аўтобусаў і загарадных электрычак збіраюцца цяпер не купальшчыкі, а грыбнікі.

Але сёлета і грыбнікоў у лесе нешта малавата. Не чуліна расказістага: «Ого-го-го!.. Глаша-а-а!..» Або ўмоўных пазыўных некаторых грыбнікоў, нахштальт: «Гоп-гоп!..»

І ўсё ж у адзіноцтве прыемна блукаць жывеньскім досвіткам у лесе. Пасля павальнічных ліўняў ярчай зазеленелі елаккі, упрыгожаныя бісерам бліскучых кропель, якія коцяцца па галінках і падаюць у мох. Вяршаліны бяроз і асінак ціха шумяць, губляючы першае пазалочанае лісце. На імшыстую прагалінку падаюць доўгія сонечныя праменні і ад

іх цяпла падымаецца лёгкая ранішняя прышарка.

Я іду, пільна прыглядаючыся, бо раптам у бярэзніку ці пад маладой сасонкай з'явіцца баравічок. Яшчэ больш жаданая сустрэча, калі прывітае цябе ярка-чырвоны падасінавік! Блукаю па лесе. То навуцінка зачэпіцца, паласкоча нос, то павучок прабяжыць па руцэ; то над вухам «грозна» загудзе чмель... А белых грыбоў усё няма і няма! Сустрэкаюцца на хвойных палічках, прысцісваючыся адна да адной, рыжыватыя лісічкі на хмельных пожках. Я ім рады, запрашаю ў кошык, прыгаворваючы: «Калі ласка! Сустрэча з вамі прыемная. З гарачай пазэльні, прыпраўленай смятанай, ды добрай шкваркай, ды яшчэ з гарачай бульбачкай вы, лісічкі, вельмі смачныя». Падняўшы вялікую калонію лісічак, прысеў на бярозавы пнік, закурыў цыгарку і ў сізай дымцы раптам ба-

Аляксандр БРЫНКАВЯНУ

СТАНОЎЧЫ ПЕРСАНАЖ

Да вядомага празаіка Н. прышоў пачынаючы пенсіянер М. Пасля ўзаемнасцей госць пачаў тлумачыць мэту свайго візіту:

— Зараз, калі я пайшоў на адпачынак, я болей ні на што не здатны, як толькі служыць прыкладам для падрастаючага пакалення.

— Магчыма, — неакрэслена прамовіў празаік.

— Не магчыма, а зусім дакладна. Вось я і прышоў да вас на дапамогу ў вашых пошуках станоўчага героя. У апошні час я быў намеснікам упраўляючага...

— А ў першы?

— Упраўляючым! З работай спраўляўся, план сістэматычна выконваў. Але потым выйшла непаразуменне і мяне звольнілі. Але вы пра гэта не пішыце, каб не парушаць гармонію станоўчага героя. Былі ў мяне адхіленні і раней — трапіў на лаву падсудных. Атрымаў у свой час дзве вымовы — адну простую, другую — з записнем. Гэта я вам спецыяльна называю тры мясціны, якія трэба абвесці. А астатняе ўсё гладыя, як на асфальце. Вось убачыце самі, заўтра я прынесу вам аўтабіяграфію...

УСЕ ХОЧУЦЬ

«Феномен» — такую назву мела заметка ў гарадской газеце. Там гаварылася: «Пяцігадовы Віці Белавурені валодае выключнымі матэматычнымі здольнасцямі. Ён свабодна валодае лагарыфмічнай лінейкай, рашае інтэгральныя і дыферэнцыяльныя ўраўненні. Пасля дзіцячага сада Віці будзе залічаны на першы курс політэхнічнага інстытута».

Заметка як заметка. Але яна выклікала патак пісем у рэдакцыю. Чытачы ў адан голас пыталіся: «Які трэба прадстаўніцтва спраўіць, каб без атастата стасадці быць прынятым у вышэйшую навуковую ўстаноўву?»

...Усё астатняе нікога не цікавіла.

Пераклад з малдаўскай.

чу і вачам не веру: баравікі... падасінавікі... падбярозавікі... маленькія і вялікія. Іх многа-многа. Яны зрываюцца з наседжаных месцаў, бягуць на выперадкі і з ходу скачуць у кошык.

Я ім нізка кланяюся. Чым грыбок блей, тым паклон ніжэй. Я ж ведаю: без паклону грыб у кошык не лезе. Тут яшчэ вялізны мухамор з белямі гарошынкамі падышоў да кошыка, але гэтаму размаляванаму пану я не пакланіўся, не запрасяў у кошык. Ганарлівы такі, ён застаўся стаяць пад раскінутымі галінкамі папараці.

Расплываў на лесе тытунёвы дымок. Я паглядзеў, а на дне кошыка прыцяршаныя хваінкамі лісічкі. Белья — толькі ў марах. Затое побач з кошыкам абмытая ранішняй расой паглядае на мяне чырвоная сыражка і, здаецца, з хітраватай усмешкай кажа: «Прывітанне, Шышкі!»

Мікалай ШЫШКІН,
заслужаны артыст БССР.

СУСТРЭЧЫ, ПОШУКІ, АДКРЫЦЦІ.

ТЭЛЕФІЛЬМ ПАВОДЛЕ ПРОЗЫ
В. БЫКАВА

ПЯСНЯР МАРСКОЙ ГЕРОІКІ

ГУТАРКА З ПОЛЬСКОЙ АРТЫСТКАЙ

РАВЕСНІКІ САДАТ ПЕРАМОГІ

На студыі «Беларусьфільм» у творчым аб'яднанні тэлевізійных фільмаў адзначаецца фільм пад рабочай назвай «Добрыя вэрсты вайны» па творах лаўрэата Дзяржаўнай прэміі СССР В. Быкава.

Асноўная адзначная пляцоўка — натура. Стваральнікі фільма-трылогіі Імжунца паказалі на экране тых момантаў, у якіх дзейнічалі літаратурныя героі. Таму маніпуляцыі кінематографістаў прыглажаныя па самых розных напрамках — па Беларусі, па Калінінградскай вобласці і па Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы.

Карэспандэнт «ЛіМа» папраціў рэжысёра-пастаноўшчыка Аляксандра Карпана падзяліцца творчай задумкай.

— Як заўсёды, вострасюжэтны аповесці Васілі Быкава адкрываюць шырокую прастору для іх экранізацыі. Уласна гэта і працяглае над гэтым аповесцю. Працуючы над гэтым аповесцю, мы лічылі глыбей адчулі вельмі прадуманае ілюстрацыю да імя. Герой пастанавлены ў надзвычай складаных абставінах. У напружаных сітуацыях, вострых драматычных супярэчлівасцях, як і тае на асяродку, адточваюцца іх характары.

Як і кожная экранізацыя, наш фільм у нечым адыходзіць ад літаратурнай першаасноў. Работа над ім — праца творчая, таму пэўныя змены сітуацыі (нават на з'яўшчых пляцоўках) непазбежны. Часам узятае артысцкае неабходнасць перайначыць кампазіцыю эпізоду, дапісаць новы, унесці карэктывы ў правы тэмпераменту і характары героя і г. д. Так, Клецькі (па фільму ён —

Клімчун) не гіне, як у аповесці, а застаецца жывым. Баць Свіст не знаходзіцца ў заключэнні, а выраб у дзетоме, адтуль пайшоў на вайну... Така змены робіцца са згоды аўтара ў кожным выпадку. Сябрам дапісаныя эпізоды ў лямі расказаўца пра сустрэчу Апаньева з кам'юрам. І той трапіць байцам Апаньева трымацца, як трымаецца Магілёў на Дняпро. Такое дапаўненне адрозна значна пашырае рамкі карціны, яе маштаб.

У кабінце рэжысёра-пастаноўшчыка на сценах — звыш, зроблены мастаком фільма У. Белавусавым. Што ні эпізод, то завершаны экранны кадры. Мастак трыма, па-майстэрску раскрывае аўтарскую задумку. А побач, на стотку — манет. На ім рэльеф мясцовасці, чыгуначная будка і легендарны пераезд, за ім намерні — сталая пліцера сапеліх байцоў на чале са старшонай Карпенка. Чыгуначная будка, усё астатняе рэальна пабудавана непадалёк ад старажытнага Ваўжавыска, дзе, магчыма, і амагаліся жывыя прататыпы аповесці В. Быкава.

У фільме «Добрыя вэрсты вайны», які расказа пра надзеі вайны галоў, заняты акцёры тэатраў нашай краіны. Галоўным чынам маладыя, такога ж узросту, як і ў герояў, равенскія салдаты Перамогі. Мы адчуваем асаблівае, творчае хваляванне, — сказаў у заключэнні Аляксандр Якаўлевіч, — бо і дата пачатку работы над фільмам вельмі абавязвае нас працаваць па высокім крытэрыю. Мы лічым жывым над уражаннем 30-годдзя Перамогі саўвяснага народа над фашысцкай Германіяй.

Вечары Анны Герман

— Добры дзень, пані Анна! — вітаю я па тэлефоне слаўную спявачку з Польшчы. — Ці можна сёння з Вамі сустрэцца, каб потым пра нашу гутарку паведаміць чытачам штодзённіка «Літаратура і мастацтва»?

— Калі ласка! Пасля канцэрта я буду чакаць вас у грэмернай, — адказвае яна па-руску, з амаль няўлоўным акцэнтам.

Ні яе гасцінасць, ні чысціня вымаўлення не здзівілі, бо шматлікія прыхільнікі эстраднага мастацтва і таленту Анны Герман ведаюць, што нарадзілася яна ў Савецкім Саюзе ў далёкім Ургенчы, там пачула першую песню — матчыну калыханку, там пайшла ў першы клас...

Мабыць, асабліва ўразілі мяне, калі я трапіла за муліцы сталічнага цырка, дзе праходзілі канцэрты, заключныя акорды раманса «Горы, горы, мола звезда». Мякі, непаўторна прыгожы голас у плячотным суладдзі са скрыпкамі дунуў пад купалам, зачароўваў слухачоў, і, на жаль, развітаўся сёння з імі...

З вялікім бунетам пунсоўных руж, усхваляваная і, відаць, стомленая, пайшла яна са сцэны пасля апошняга нумара праграмы ў Мінску. А ў амфітэатры доўга яшчэ не сціхалі сардэчныя апладысменты ўдзячных слухачоў.

Калі мы, нарэшце, засталіся ў грэмернай адны (бо сюды заходзілі і заходзілі людзі: хто за аўтографам, хто проста шчыра падзякаваў спявачцы за яе майстэрства), пані Анна сказала:

— Вялікая радасць і асалода спяваць для слухачоў вэскай краіны. Надзвычай сардэчная і чужая да музычнага хараста публіка! Шчыра кажучы, і таму так і стамляюся пасля канцэртаў, што вельмі хочацца данесці да ўсіх і прыгажосць мелодыі, і запаветную сутнасць слова. Галоўнае — не фальшывіць.

Сама Анна Герман — ішчэ і кампазітар. На фестывалі ў Аполле — лаўры за песню «Танцуючыя Зурдыкі», потым — прызнанне публікі за «Баль у Пасейдона» і «Зацітуць ружы», пазней — узнагароды фестывалю ў Сопале, Астэндзе, Сан Рэма, Кане, Неапалі...

Цікава было даведацца, як Анна Герман-кампазітар ставіцца да творчасці іншых стваральнікаў музыкі, хто найбольш блізкі ёй па духу, нахале і хвалюе яе, як выканаўцу.

— Першае імя — Шапэн. Гэта зразумела. Моцарт, Чайкоўскі, Шуберт — вось што захапляе мяне заўсёды. Гэту му-

зыку нельга параўнаць ні з чым. Калі ж гаворыць аб сучасных эстрадных творах, дык я аддаю, вядома, перавагу цікавай музычнай кампазіцыі на выдатныя вершы.

Вось тут і ўзнікла ў нас гаворка пра літаратуру. Анна Герман сказала, што любіць творчасць польскага паэта Н. Гальчынскага, на вершы

якога яна склала песню «Шчаслівыя астравы». Савецкая пазізія ў лепшых узорах лірыкі і публіцыстыкі таксама блізкая ёй.

— Хоць гэта — проза, але сама назва твора, які люблю больш за ўсе, прывабная: «Веснавыя воды» Тургенева. Старонкі «Веснавых вод» заўсёды вельмі хвалююць мяне. Я магу сказаць упэўнена: штосьці надзвычай істотнае ў маёй творчай індывідуальнасці, як спявачкі, складалася пад уплывам гэтай кнігі. І ад песні, якую табе прапанаваў аўтар, маюць нечага сапраўды чалавечага, адухоўленага і, разам з тым, шчырага і непасрэднага...

«Выключна прыгожая афарбоўка голасу» вылучае Анну Герман сярод дзесяткаў спявачкаў... Гэтыя словы прагучалі ў адным з артыкулаў часопіса «Kobieta i życie».

— Спачатку я займалася на геалагічным факультэце універсітэта ў Вроцлаве, дзе жыла мая сям'я. Выступала ў студэнцкім тэатры «Каламбур». Абараніла дыплом. І ўсё ж ад-

нойчы паспрабавала праспяваць перад прафесійнай камісіяй, у склад якой уваходзілі вядомыя майстры нашай эстрады. Нечакана журы папрасіла мяне выканаць увесь рэпертуар. Калі я скончыла спяваць, старшыня падзякаваў і сказаў, што яны нібы пабывалі на сапраўдным канцэрце, і дадаў з усмешкай... бесплатна.

Тое, што расказала спявачка, было трынаццаць гадоў назад. А пасля — і радасць агульнага прызнання, і... трагедыя. Менавіта ў час росквіту яе майстэрства — аўтамабільная катастрофа ў Італіі. Здавалася, прыйшоў канец ле эстраднай кар'еры. І толькі мужнасць і воля, цярплівасць і настойлівасць перамаглі. Калі Анна Герман ляжала прыкаваная да ложка ў гіпсавым карсеце, яна напісала кнігу «Вярніся ў Сарэнта», музыку да песень «Лёс чалавек», «Дзякуй, мама!», «Быць можа» (аб папулярным польскім калентыве «Ма-зоўша»).

— Цяжка сёння аб гэтым успамінаць, — гаворыць спявачка, — я ж амаль пяць гадоў не трымала ў руках мікрафона. І таму, мабыць, калі Аляксандра Пахмутава прыслала мне больш чым дзесятак сваіх новых песень, я выбрала менавіта «Надзею»: бо жыла ўсе гды пасля катастрофы — надзеяй.

Чым больш слухаеш Анну Герман, тым больш адчуваеш, што гэта — чалавек вялікай душы. Артыстка не абмяжоўваецца толькі спевамі і музыкай. Яе цікавіць і жыццё людзей, і праблемы ўзаемаўзгаемаў паміж народамі. Для Анны Герман мастацтва — гэта сродак абуджання ў людзях лепшых пачуццяў, замацоўвання іх веру ў свае сілы, узнімаць настрой чалавека.

Канцэртная праграма госці з Польшчы ў Мінску пакінула ў яе слухачоў асіраваную і незабыўна ўражанні. Дарэчы, спявачка ў свой рэпертуар мярнуе ўключыць песню «Алес» Ігара Лучанка на вершы Аркады Кулшова.

— Гэта на мяне ўздзейнічаюць вашы «Песняры», — з усмешкай сказала яна.

Калі мы развіталіся з пані Аннай і выйшлі на вуліцу, там яшчэ стаялі людзі. Вось яны анурыліся і доўга размаўлялі з ёй у засені дэзу ля цікавай задуманай Свіслачы.

І такія сардэчныя сустрэчы чаканоў яшчэ слаўную спявачку ў Маскве, Уладзіміры, Растоўе...

Л. КРУШЫНСКАЯ.

А. С. Новікаў - Прыбой у Брэсце

У ліпені 1940 года ў Брэст прыехаў пісьменнік А. С. Новікаў-Прыбой.

Ужо ў той час імя Новікава-Прыбой было шырока вядома не толькі ў нашай краіне, але і за рубяжом. Раман «Цуліма» прынес пісьменніку сусветную славу. У Савецкім Саюзе першыя выданні яго выйшла паўтараміліянным тыражом. Кніга была выдана ў Англіі, Францыі, Амерыцы і радзе іншых краін. Нават у Японіі — але там, паводле слоў пісьменніка, «над раманам правалі супрэсэныя з'ірургічныя аперацыі, выкінуўшы вельмі многія старонкі».

І натуральна, што прыезд у Брэст А. Новікава-Прыбой стаў вялікай падзеяй у культурным жыцці горада.

Воіны Брэсцкага гарнізона, лічачы Новікава-Прыбой «сваім» вядомым пісьменнікам,

прад'явілі на яго асаблівыя правы. Таму госцю давалася шмат часу прывясці сустрэчам з байцамі, камандзірамі і іх сем'ямі, патрацінічамі. У асобны дні ён на некалькі разоў выступаў перад чытачамі.

13 ліпеня ў Брэсцкім Доме Чырвонай Арміі на сустрэчу з А. Новікавым-Прыбоем сабраліся пачынаючы чырвонаярмейска пісьменнікі гарнізона. Гутарка працягвалася больш чым гадзіну. Аўтар «Цулімы» падзяліўся сваім творчым вопытам, расказаў аб тым, як трэба працаваць над мастацкім твора, што неабходна для таго, каб стаць пісьменнікам.

— Кажучы з вас, — гаварыў Новікаў-Прыбой, аўтарчасцей да пісьменніка-пачаткоўца, — штодзённая трэба нахніна і цярпліва вучыцца. Неабходна пачынаць з карэспандэнцыі у

газету, але пісаць іх дакладна і вобразна. Каб карэспандэнцыя выйшла ўдалай, трэба добра ведаць тэму, прачытаць неабходную літаратуру. Вобразнасці, працякае мовы вучыцца ў такіх пісьменніках, як Горкі, Чахаў.

А праўдае гадзіны залу Дома Чырвонай Арміі запоўнілі чырвонаярмейцы — прыхільнікі таленту Новікава-Прыбой. Адапці з камандзіраў і расказалі пошам аб жыццёвым і творчым шляху пісьменніка А. С. Новікава-Прыбой. З вялікай увагай чырвонаярмейцы праслухалі ўрыўкі з «Цулімы» і новага ў той час твора «Канітан першага рангу», узагародзілі пісьменніка гарачымі апладысментамі.

На наступны дзень у Брэсцкім гарадскім тэатры адбылася сустрэчка Новікава-Прыбой з настаўнікамі. Ён прачытаў

свой твор «Мой першы ганарар», урыўкі з раманаў «Цуліма», «Канітан першага рангу». З залы паступіла шмат пытанняў. Настаўнікі цікавіліся, над чым працуе пісьменнік, што рыхтуе для тэатра, прасілі расказаць аб сустрэчах з Горкім.

На адной сустрэчы пісьменніка з воінамі Аліксею Сільчу быў паднесены прывітальны адрас:

«Дарагі Аляксей Сільчу! Прымеце гаварачае большавіцкае прывітанне ад байцоў Чырвонай Арміі. Мы любім Вашы выдатныя творы, якія праслаўляюць гераічны рускі народ. Яны заахвочваюць у нас пачуццё любові да Радзімы, пільнасці пры ахове савецкіх граніц, вернасці вядомаму савецкаму народу, Камуністычнай партыі. Мы ад усяй душы жадаем Вам быць здаровым і жыць многі гады».

Мы верым, што Вы напішце яшчэ шмат выдатных кніг пра маракі — нашых кроўных братоў, нашых баявых сяброў, пра нашых цудоўных савецкіх людзей.

Мы вельмі дзякуем Вам за прыезд у Брэст. Прывітаем у часці, пагасціце. Пры сустрэчы, перадайдзе прывітанне М. А. Штолаву, нашаму слаўнаму таварышу.

Група байцоў. Ліпень 1940-га — пераднававышчы час. Да разбойніцкага нападу фашысцкай Германіі на нашу краіну не заставаўся і года. А калі прыйшоў час рашучай сутычкі, воіны Брэсцкай крэпасці баяліся справамі пацярпець і словы, выказаныя ім пісьменніку, — бліскі да апошняга пагоны, да апошняга дыхання, абаранілічы сваядзінныя рубіжы Радзімы.

А іх любімы пісьменнік А. С. Новікаў-Прыбой у гадзі Вялікай Айчыннай вайны напісаў цэлую серыю нарисаў пра гераізм савецкіх маракі. Да светлага дня Перамогі ён не дажыў — памёр у 1944 годзе. Але творчасцю сваёй унёс, безумоўна, вялікі ўклад у справу разгрому фашызму.

Ул. МАЛАШЭУСКІ.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна П'яцікратнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦМ КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масвай работы — 33-22-04, выдавецтва — 22-51-62, бухгалтэрыі — 22-50-00

Рубіжы рэдакцыі не вяртае.

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН, Анатоль ГРАЧАНІКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН [намеснік галоўнага рэдактара], Уладзімір НЯФЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК [адказны сакратар], Рыгор ШЫРМА.